MESTSKÁ SPOLUPRACOVŇA

Iniciatíva pre otvorené vládnutie

ZÁVEREČNÁ SPRÁVA PARTICIPATÍVNEHO PROCESU k obnove Mestského parku na Tajovského ulici v

november 2021 - júl 2022
Soňa Kariková, Eva Mazancová

MESTO BANSKÁ BYSTRICA

DIALOGUE CENTRE

OGP LOCAL Banská Bystrica

Open Government Partnership

Obsah

predslov

čo nájdete v tejto správe

mestský park

časový harmonogram a aktivity participatívneho procesu

kľúčové výstupy

záver

obr. 1: fotka altánok - zdroj - mesto Banská Bystricq

Predslov

Participatívny proces v prostredí samosprávy, teda spolupráca a dialóg mesta, širokej a odbornej verejnosti v rozhodovacích a plánovacích procesoch pri spoločensky dôležitých témach a verejných priestoroch, je kľúčom ku kvalitným a udržateľným projektom i verejným službám.

Revitalizácia Mestského parku na Tajovského ulici v Banskej Bystrici jednoznačne patrí medzi projekty, kde je spoločná diskusia o tom, ako by mal mestský park po revitalizácii vyzerať nielen vítaná, ale aj nutná. Práve spolupráca a dialóg **samosprávy, širokej a odbornej verejnosti** významne prispeli k tomu, že vznikol kvalitný návrh riešenia verejného priestoru parku. Návrh, ktorý je funkčný, citlivý voči potrebám ľudí z Banskej Bystrice, pripravený reagovať na výzvy budúcnosti, zároveň reflektuje na dôležitý odkaz minulosti parku. Podnety získané participatívnym procesom budú slúžiť ako súťažná pomôcka v rámci krajinno-architektonickej súťaži návrhov, ktorá je po participatívnom procese ďalšou fázou projektu revitalizácie mestského parku.

Participatívny proces v projekte mestského parku zastrešovali: koordinátorka pre participáciu a otvorené vládnutie mesta Soňa Kariková v spolupráci s Dialogue Centre, n.o. v zastúpení s Evou Mazancovou. Projekt sa realizuje v súlade s princípmi medzinárodnej Iniciatívy otvoreného vládnutia, ku ktorej sa mesto Banská Bystrica prihlásilo v r. 2020.

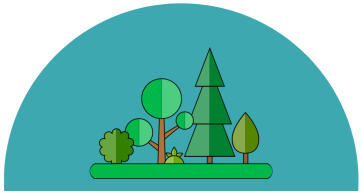

Záverečná správa a rodovo neutrálnom jazyku

"Rodovo neutrálny jazyk je všeobecný pojem, ktorý zahŕňa používanie nesexistického, inkluzívneho alebo rodovo spravodlivého jazyka. Účelom rodovo neutrálneho jazyka je vyhnúť sa používaniu slov, ktoré sa môžu chápať ako zaujaté, diskriminačné alebo ponižujúce, keďže naznačujú, že normou je jedno pohlavie či spoločenský rod. Používanie rodovo spravodlivého a inkluzívneho jazyka takisto pomáha zmierňovať vytváranie rodových stereotypov, podporuje spoločenskú zmenu a prispieva k dosiahnutiu rodovej rovnosti."

úryvok z textu: RODOVO NEUTRÁLNY JAZYK v Európskom parlamente, © Európsky parlament (2018)

Ako koordinátorky participatívneho procesu k obnove mestského parku si uvedomujeme dôležitosť používania rodovo neutrálneho jazyka. Aj my sa však iba učíme, a nie všade v tejto správe sa nám to podarilo úplne. Veríme však, že vďaka tomuto textu, ktorý práve čítate, sa bude postupne spoločnosť posúvať k rodovo citlivejšej komunikácii.

Poďakovanie

Do príprav a realizácie participatívneho procesu k obnove Mestského parku na Tajovského ulici v Banskej Bystrici sa zapojilo mnoho ľudí, ktorým patrí za ich účasť veľké poďakovania.

Ďakujeme všetkým 400+, ktorí sa na participatívnom procese zúčastnili, že sa s nami podelili o svoje nápady, starosti, a najmä potreby v súvislosti s revitalizáciou mestského parku.

Takisto ďakujeme členom pracovnej skupiny, ktorí boli pre koordinátorky poradným orgánom participatívneho procesu a jednotlivých aktivít či postupov, Zdenke Marhefkovej za pomoc s tvorbou textov, doc. Alžbete Brozmanovej a študentom z Katedry sociálnej práce PF UMB za pomoc s fokusovými skupinami, Dominike Belanskej za pomoc s dizajnom a facilitáciou vzdelávaco-pracovného programu o participatívnom procese, prodekanovi Michalovi Mešťanovi a ostatným kolegom z EF UMB za pomoc s organizovaním konferencie, excelentným prednášajúcim odborníkom konferencie o mestskom parku (viď. príloha č. 5), Informačnému centru mesta za aktivitu prechádzky v parku, pomoc pri zbieraní a spracovaní fotiek od obyvateľov mesta, tlač a propagáciu informačných plagátov, mestskej radnici za pomoc s priestormi pre stretnutia, oddeleniu kultúry za spoluprácu pri organizovaní stretnutí a oddeleniu územného plánovania MsÚ za blízku spoluprácu pri procese a vyhodnocovaní podnetov, Krajskému pamiatkovému úradu v Banskej Bystrici za účasť na konferencii a vysvetlenie svojho rozhodnutia.

V neposlednom rade ďakujeme vedeniu MsÚ BB, ktoré bolo otvorené novým participatívnym metódam a komplexnému participatívnemu procesu.

A na záver ďakujeme všetkým, ktorí ste nám v procese pomáhali a držali nám palce.

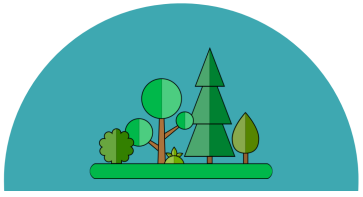

Čo nájdete v tejto správe

Cieľom predkladanej správy je poskytnúť odbornej aj širšej verejnosti a Msú ucelený prehľad o procese participatívneho procesu v projekte mestského parku a jeho výstupoch. Zároveň veríme, že záverečná správa bude užitočnou pomôckou pri realizácii ďalších participatívnych procesov v našom meste. Informácie v správe členíme v nasledovnej štruktúre:

1. Mestský park
   - 1.1. História parku
2. Časový harmonogram a aktivity participatívneho procesu
   - 2.1. Príprava a plánovanie participatívneho procesu
     - **2.1.1. Vyjasňovanie si cieľa participatívneho procesu**
     - 2.1.2. Vzdelávaco-pracovný program pre prípravu participatívneho procesu a budovanie kapacít
   - 2.2. Osveta, zber a priorizácia podnetov od širšej verejnosti a odborníkov
     - 2.2.1. Informačné a vzdelávacie aktivity
     - 2.2.2. Aktivity zamerané na zbieranie podnetov od širšej a odbornej verejnosti
     - 2.2.3. Aktivity zamerané na spracovanie podnetov od širšej a odbornej verejnosti

2.3. Krajinno-architektonická súťaž návrhov a vyhlásenie výsledkov

3. Kľúčové výstupy spracovaných podnetov od širšej a odbornej verejnosti

3.1. Kategórie spracovaných podnetov od širšej a odbornej verejnosti

3.1.1. Charakter parku

3.1.2. Environmentálne podnety

3.1.3. Prístup do parku

3.1.4. Bezpečnosť a čistota parku

3.1.5. Infraštruktúra parku

3.1.6. Šport, kultúra a stretávanie sa v parku

3.2. Podnety pre samosprávu a strategické plánovanie

4. Záver

5. Prílohy

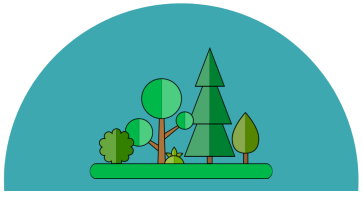

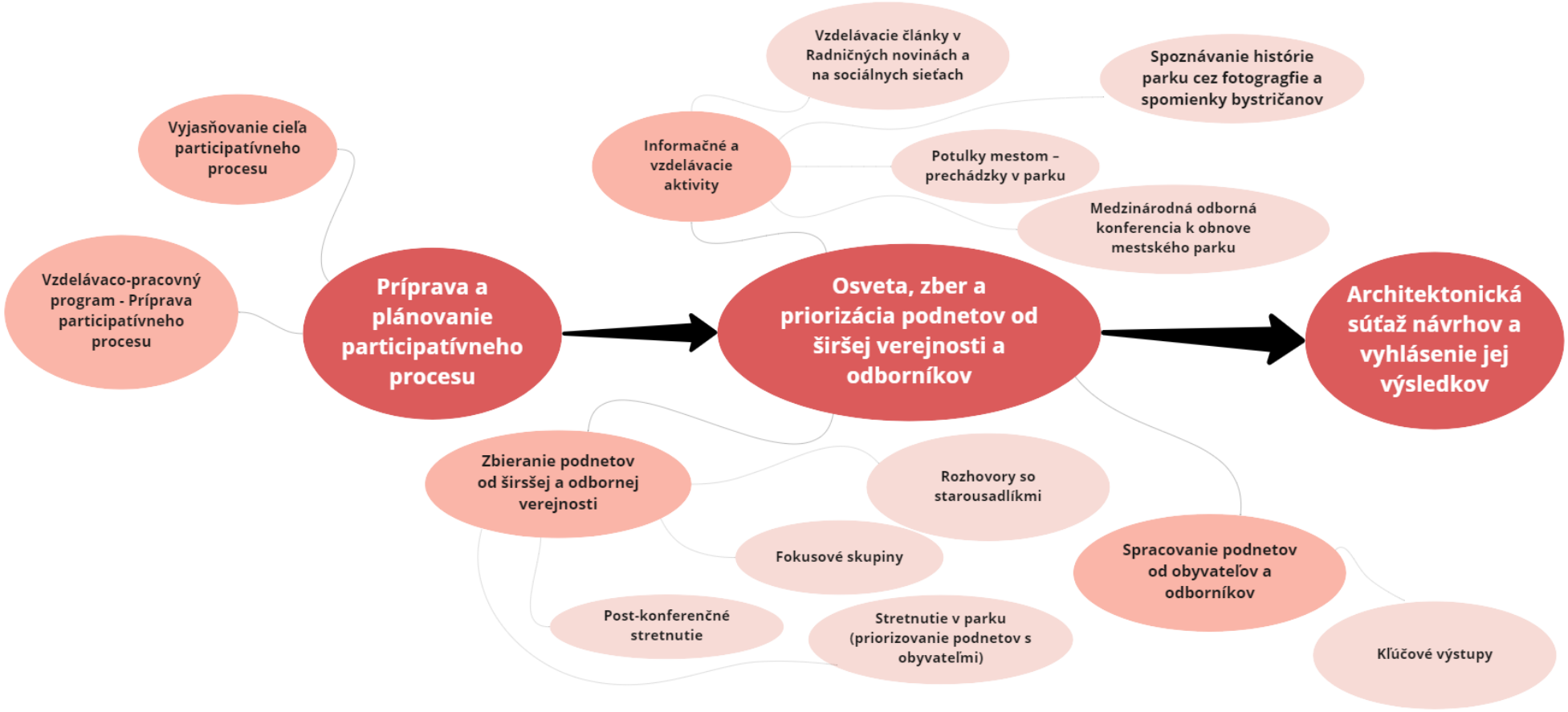

obr. 2: prehľad časového harmonogramu a aktivít participatívneho procesu v projekte obnova mestského parku, vlastné grafické spracovanie v programe Miro - board

1. Mestský park

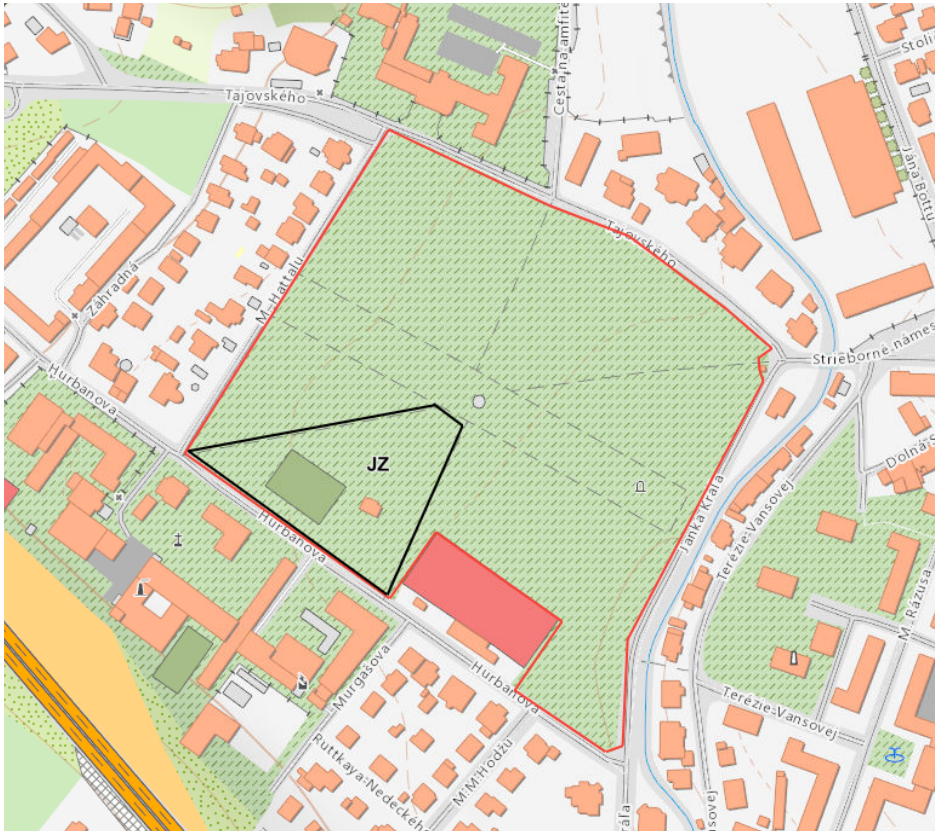

Mestský park v Banskej Bystrici sa nachádza západne od centra mesta za vodným tokom Bystrica, má štvorcový pôdorys a ohraničený je ulicami J. Kráľa, J. G. Tajovského, Ľ. Štúra a J. M. Hurbana. Rozloha mestského parku je 8,15 ha.

Mestský park bol a stále je dôležitým miestom z pohľadu ekológie, a zároveň je aj dôležitým miestom pre trávenie voľného času ľudí z mesta, na ich aktívny oddych či skrátenie si cesty do práce či školy.

Cieľom samosprávy je mestský park zachovať a citlivo zrevitalizovať pre budúce generácie, s prihliadnutím na odborné odporúčania a podnety ľudí žijúcich v Banskej Bystrici.

obr. 3: ZBGIS mapa parku, zdroj: https://zbgis.skgeodesy.sk/

1.1. História parku

V minulosti sa na mieste súčasného Mestského parku v Banskej Bystrici pásli bujaky či trénovali vojaci. Už v 40. rokoch 19. storočia sa však začali pokusy o vytvorenie parku mladými aktivistami, a to nasadením stĺpovitých topoľov po jeho okraji. Finálnu podobu parku navrhol v r. 1895 budapeštiansky krajinný architekt Ármin Petz.

Obvodovú alej doplnil o diagonálne a okružné chodníky, doplnil výsadbu stromov, ale i kvetinových záhonov a pribudli aj oddychové zóny. S časom a meniacimi sa potrebami pribudol v centrálnom priestore parku altánok, v ktorom hrával vojenský orchester pravidelné nedeľné koncerty. Pribudlo aj detské ihrisko, súsošie matky s dieťaťom, vtáčie napájadlo, tenisové a volejbalové kurty či domček knižnice.

Aj napriek tomu, že v posledných desaťročiach park chradne, stále má bohatú históriu a mal/má dôležitú úlohu v banskobystrických životoch. Pokiaľ máte záujem dozvedieť sa o jeho histórii viac, v prílohe č. 1 nájdete skvelý článok od Júliusa Burkovského.

Mestský park bol v roku 1994 vyhlásený za národnú kultúrnu pamiatku, z čoho vyplývajú určité podmienky, ktoré treba pri jeho obnove dodržať, aby sa zachovala jeho kultúrna hodnota a Genius Loci aj pre ďalšie generácie. Celé znenie rozhodnutia Krajského pamiatkového úradu v Banskej Bystrici k obnove mestského parku nájdete v prílohe č.2.

obr. 4: Centrálny priestor mestského parku, pohľadnicu poskytla: E. Hricišinová

1.2. Súčasný stav

Mestský park v Banskej Bystrici, aj keď trpí niektorými nedostatkami, je stále obľúbeným miestom pre ľudí Banskej Bystrice. Využívajú ho na športovanie, venčenie psov, prechádzky či trávenie voľného času s deťmi.

Jeho najväčšie nedostatky v súčasnosti sú:

- zanedbaná zeleň
- zanedbaný altánok
- zanedbaná infraštruktúra a mobiliár - povrchy chodníkov, lavičky, posedenia
- chýbajúce zázemie a sociálne zariadenia
- nedostatočné osvetlenie
- problémy s čistotou a údržbou
- nedostatočná bezpečnosť
- nedostatočná bezbariérovosť

Cieľom participatívneho procesu, okrem hľadania riešení na vyššie uvedené nedostatky, bolo takisto kvalitne o celom procese informovať verejnosť, zvyšovať povedomie o histórii parku, o limitoch revitalizácie z hľadiska KPÚ, rozširovať obzory prostredníctvom medzinárodnej odbornej diskusie, spoločne sa dohodnúť na vízii, základných funkciách, hodnotách a prioritách revitalizácie mestského parku.

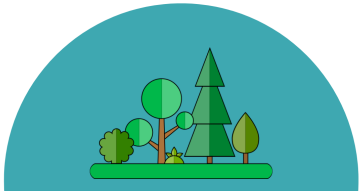

2. Časový harmonogram a aktivity participatívneho procesu

Participatívny proces k obnove mestského parku pozostával z troch základných etáp:

1. etapa – **príprava a plánovanie participatívneho procesu**
2. etapa – **osveta, zber a priorizácia podnetov od širšej a odbornej verejnosti**
3. etapa – **architektonická súťaž a vyhlásenie výsledkov**

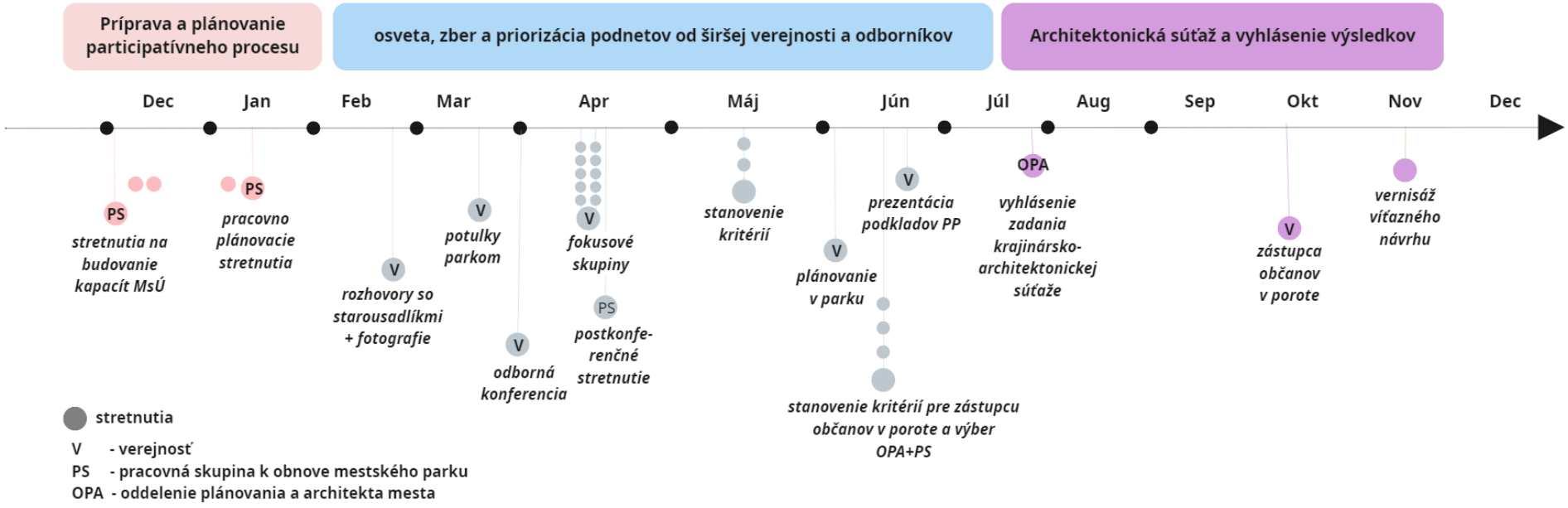

obr. 5: časový harmonogram a aktivity participatívneho procesu, vlastné grafické spracovanie v programe Miro - board

2.1. Prvá etapa – príprava a plánovanie participatívneho procesu (november 21/ február 22)

V rámci prvej etapy sme sa venovali príprave a plánovaniu participatívneho procesu. Prípravu participatívneho procesu sme poňali od samého začiatku participatívne. Zároveň sme do prípravy zakomponovali aj vzdelávacie aktivity zamerané na budovanie kapacít v oblasti participácie. Aktivity v rámci prvej etapy participatívneho procesu sa sústredili na:

- **vyjasňovanie cieľa participatívneho procesu**
- **realizáciu vzdelávaco-pracovného programu, v rámci ktorého sme uskutočnili prípravu participatívneho procesu súbežne s budovaním kapacít personál MsÚ a ostatných účastníkov**

2.1.1. Vyjasňovanie cieľa participatívneho procesu

Prípravu participatívneho procesu sme odštartovali v novembri 2021. Na začiatku sme uskutočnili individuálne rozhovory s vedením mesta a zástupkyňami aktivistických skupín, ktoré sa intenzívne angažovali v predchádzajúcom procese revitalizácie mestského parku. Výstupom týchto rozhovorov bolo zadefinovanie spoločného smerovania, výziev a deklarovaniu záujmu o spoluprácu a apolitickosť procesu.

2.1.2. Vzdelávaco-pracovný program pre prípravu participatívneho procesu a budovanie kapacít

V decembri 2021 sme v spolupráci s externou expertkou v oblasti participácie Dominikou Belanskou nadizajnovali a následne zrealizovali sériu vzdelávaco-plánovacích stretnutí určených pre budovanie kapacít mestského úradu, s cieľom vysvetliť a naučiť na aktuálnom projekte mestského parku vybrané princípy participácie a metodiku, ako aj postupy pri plánovaní participatívneho procesu. Realizácia vzdelávaco-pracovného programu vychádza z 2. záväzku Akčného plánu pre Otvorené vládnutie MsÚ v Banskej Bystrici - budovanie kapacít MsÚ v Banskej Bystrici pre otvorené vládnutie. Na tieto stretnutia boli pozvané aj

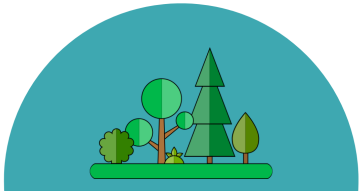

miestne aktivistické skupiny, širšia a odborná verejnosť či poslanci MsZ so skúsenosťou v oblasti participatívnych procesov. Našim zámerom bolo, aby sa princíp spolupráce uplatnil už pri samotnom plánovaní, a aby sme tak posilnili vzájomnú dôveru a aktivizovali kolektívnu inteligenciu.

V rámci vzdelávaco-pracovného programu sa uskutočnilo 5 online stretnutí prostredníctvom aplikácie ZOOM s účasťou 38 ľudí:

1.) Stretnutie - Mapovanie a analýza stakeholderov participatívneho procesu
Prvé stretnutie bolo zamerané na oboznámenie sa s metodikou analýzy stakeholderov, následné mapovanie a analýzu stakeholderov participatívneho procesu v projekte mestského parku. Cez 20 ľudí spoločne vytypovalo rôznorodé skupiny širšej a odbornej verejnosti (viď. príloha č. 4), ktorých sa mestský park týka v rôznych kontextoch, a ktoré boli oslovené zúčastniť sa na participatívnom procese

2.) Stretnutie - Úvod do dizajnu participatívneho procesu
Účelom druhého stretnutia bolo porozumieť fázam participatívneho procesu, kedy a ako zapájať rôznych stakehodolderov s priamou aplikáciou pre participatívny proces projektu mestského parku.

3.) Stretnutie - Dizajn participatívneho procesu a metódy zapojenia stakeholderov
Na treťom stretnutí pokračoval dizajnu participatívneho procesu.

4.) Finalizácia dizajnu participatívneho procesu
Účelom štvrtého stretnutia bolo finalizovanie participatívneho procesu, jeho zámeru a časového harmonogramu

5.) Komunikačná stratégia participatívneho procesu

Cieľom piateho stretnutia bolo nadviazať vzájomný kontakt a partnerstvá s vytypovanými osobami zo skupín verejnosti, komunít, odbornej verejnosti a odborných kapacít na MsÚ a relevantných orgánov MsÚ, zdieľať komunikačné know how o atraktívnej a efektívnej komunikácii pre vťahovanie vytypovanej verejnosti do participatívnych procesov s dôrazom na projekt mestského parku.

Z účastníkov participatívneho procesu sa vytvorila pracovná skupina, ktorá mala v ďalšej etape realizácie participatívneho procesu primárne poradenskú funkciu.

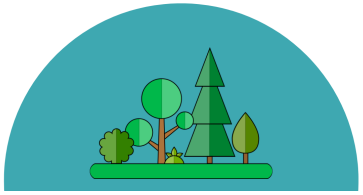

2.2. Druhá etapa – osveta, zber a priorizácia podnetov od širšej verejnosti a odborníkov (február 22 / jún 22)

V druhej etape participatívneho procesu prebiehala realizácia navrhnutých aktivít, ktoré vzišli zo spoločného dizajnu participatívneho procesu. Tieto aktivity boli zamerané na osvetu a vzdelávanie verejnosti, zber podnetov od širšej a odbornej verejnosti a ich následná priorizácia.

2.2.1. Informačné a vzdelávacie aktivity

Informačné a vzdelávacie aktivity cielené na širšiu verejnosť sme realizovali s cieľom zvyšovania osvety o limitoch determinujúcich návrh revitalizácie mestského parku, ale aj možnostiach a aktuálnych trendoch revitalizácie priestoru mestského parku. Mestský park je národná kultúrna pamiatka a zároveň dôležitý biotop v centre Banskej Bystrice. Spolupráca všetkých zapojených strán - samosprávy, širokej a odbornej verejnosti v participatívnom procese v projekte mestského parku si vyžaduje porozumenie a zoznámenie sa s históriou, ochranou pamiatok, s pro-klimatickými riešeniami zelenej a modrej infraštruktúry a súvisiacimi procesmi, ktoré mesto paralelne realizuje.

Informačné a vzdelávacie aktivity v participatívnom procese mestského parku zahrňovali:

- 5 x vzdelávacie články v Radničných novinách a pravidelné príspevky na sociálnych sieťach
- vzdelávacie podujatie "Potulky v mestskom parku" (realizované v spolupráci s Informačným centrom mesta), na ktorom sa zúčastnilo 50+ ľudí
- medzinárodná odborná konferencia k obnove mestského parku (realizovaná v spolupráci s Ekonomickou fakultou UMB) s prezenčnou účasťou cez 30+ ľudí, online účasťou s počtom 213 pozretí a 8 prednášajúcich (zoznam - príloha)
- aktivita "Spomienky Banskobystričanov a Banskobystričaniek", vďaka ktorým sme získali cez 30 fotiek a pohľadníc, ktoré približujú vzhľad a využitie parku v jeho historických časoch

7. 8. 9. 10.

obr. 7: Radničné noviny - Eva Ščepková, obr. 8,9: Potulky parkom, zdroj - www.banskabystrica.sk, obr. 10: Konferencia, zdroj - www.youtube.com/watch?v=H-sacUz8Ac4

2.2.2. Aktivity zamerané na zbieranie podnetov od širšej a odbornej verejnosti

Zachovanie hodnôt kultúrnej pamiatky ako aj funkčný ekosystém mestského parku sú základ, ktorý by však nemal obmedzovať funkčnosť a jeho atraktivitu pre obyvateľov. Aj preto bol ústrednou časťou participatívneho procesu zber podnetov a zisťovanie potrieb ľudí z Bystrice z pestrej škály rôznych skupín (viď. príloha č. 4). Snahou participatívneho procesu bolo vytvoriť spoločnú predstavu o priestore, ktorý radi využívajú tak ľudia v dôchodku, rodiny s deťmi, ľudia s hendikepom, športovci, študenti z priľahlých škôl... a všetci Banskej Bystrice.

Aktivity zamerané na zbieranie podnetov od širšej a odbornej verejnosti zahrňovali:

- 10 fokusových rozhovorov s rôznymi skupinami obyvateľov , ktoré sme realizovali v spolupráci s Pedagogickou fakultou UMB), na ktorých sa zúčastnilo **80+ ľudí** (správa z realizácie fokusových skupín viď príloha č. 6)
- post-konferenčné stretnutie, na ktorom sa zúčastnilo **8 ľudí**
- Kvalitatívne interviá o spomienkach starousadlíkov "Spomienky Bystričanov" s účasťou **5 respondentov,** ktoré sme realizovali v spolupráci so Zdenkou Marhefkovou (spracované spomienky - viď príloha č. 3 "List od parku")
- plánovacie stretnutie v parku zamerané na priorizovanie podnetov od obyvateľov, ktoré sme organizovali v spolupráci s oddelením OPA, na ktorom sa zúčastnilo 30 ľudí.

11. 12. 13. 14. 15.

obr. 11: Fokusová skupina špeciálne potreby - Eva Mazancová, obr. 12: Pohľadnice starej Bystrice, zdroj - Eva Hricišinová, obr. 13: Rozhovory so starousadlíkmi, pani Klára Kubíčková, foto - Zdenka Marhefková, obr. 14,15: Plánovanie v parku- Eva Mazancová

2.2.3. Aktivity zamerané na spracovanie podnetov od obyvateľov a odborníkov

Pred odovzdaním podnetov hlavnému architektovi mesta, bolo potrebné rôznorodé podnety získané od širokej a odbornej verejnosti spracovať - selektovať z hľadiska kritérií krajského pamiatkového úradu, kategorizovať a priorizovať.

Kritériá triedenia a priorizácie zozbieraných podnetov

Základnou metódou priorizačného procesu spracovania podnetov od verejnosti bolo rozhodovanie a selektovanie na základe súboru kritérií. Návrh kritérií, ktoré sme spoločne vytvorili v spolupráci s Odborom architekta mesta (OPA), vychádzal z odborných odporúčaní, ktoré zazneli na aprílovej Konferencii k obnove mestského parku. Navrhnuté kritériá následne pripomienkovala aj pracovná skupina. Na základe kritérií sme preverili každý jeden podnet a vyselektovali tie, ktoré kritériá spĺňali a následne sme ich kategorizovali (viď. časť 3 - Kľúčové výstupy). Priorizáciu podnetov sme riešili spoločne s verejnosťou na plánovacom stretnutí. Takto spracované podnety boli odovzdané hlavnému architektovi ako súťažiaca pomôcka pre tvorbu architektonického návrhu projektu revitalizácie mestského parku.

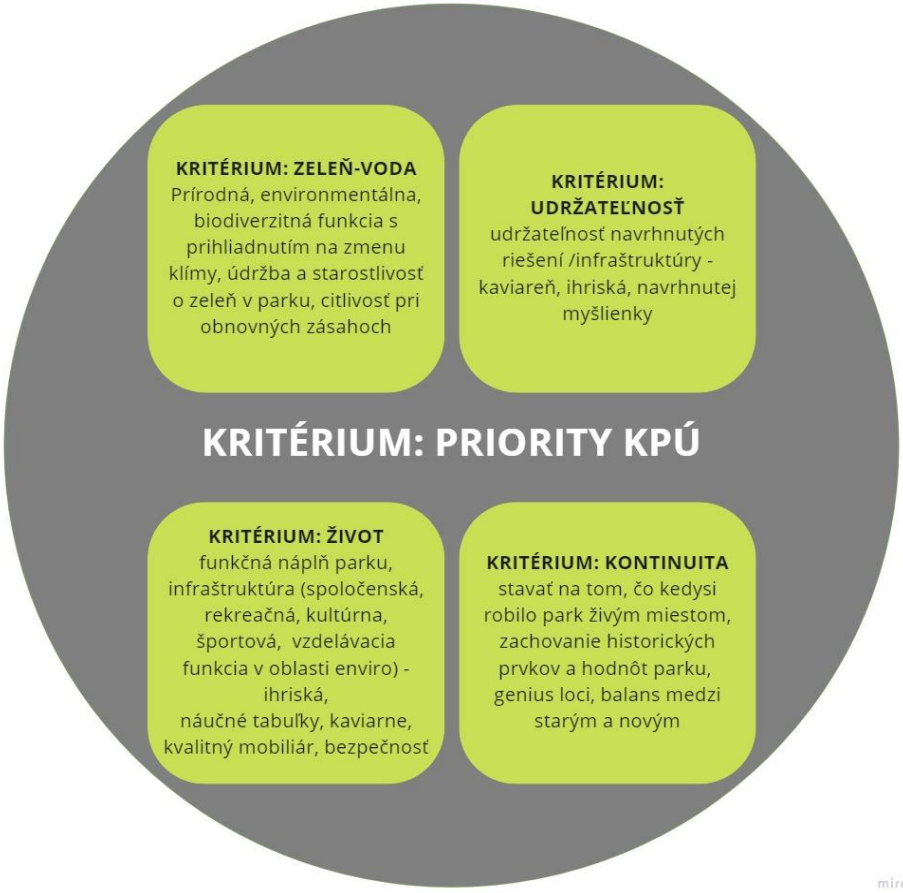

obr. 16: Kritériá rozhodovacieho procesu, vlastné grafické spracovanie v programe Miro - board

2.3. Tretia etapa – krajinno - architektonická súťaž a vyhlásenie výsledkov (júl 22 /november 22)

Aj v rámci tretej etapy, ktorá je zameraná na dizajn, priebeh a výsledok architektonickej súťaže projektového návrhu revitalizácie mestského parku, naďalej uplatňujeme princípy participácie a transparentnosti.

Dôležitou súčasťou tejto etapy sú informačné aktivity o postupe architektonickej súťaže prostredníctvom webovej stránky MsÚ, informačných článkov v Radničných novinách a príspevkoch na sociálnych sieťach. Zároveň sme zrealizovali hlasovací proces pre zvolenie zastupujúcej osoby z verejnosti v komisii pre výber víťazného architektonického projektového návrhu revitalizácie mestského parku.

Postup výberu zastupujúcej osoby z verejnost do komisie

- stanovanie kritérií pre občianskeho zástupu s OPA a pracovnou skupinou
- vyhlásenie verejného prihlasovania záujemkýň a záujemcov o člena v porote
- hlasovanie pracovnej skupiny o návrhu vybraného člena poroty prostredníctvom online stretnutia a dotazníku
- schválenie odporúčaného zástupcu občanov v porote navrhnutého pracovnou skupinou vedením mesta
- prijatie nominácie vybraným zástupcom

Členom poroty pre pozíciu občianskeho zástupcu sa stal Ing.arch. Lukáš Cesnak.

V závere tretej etapy sú naplánované aktivity ako diskusia s víťazným architektonickým tímom, vernisáž víťazného návrhu a informovanie o ďalších krokoch po výbere víťazného návrhu

Predpokladaná dĺžka tretej etapy

Tretia etapa zahrňuje nasledovné aktivity:

• Spracovanie súťažných podkladov spracovateľom	1 mesiac
• Zostavenie poroty / komisie	1 mesiac
• Overenie súťažných podkladov porotou	1 až 2 týždne
• Overenie súťažných podkladov komorou architektov	2 až 4 týždne
• Súťaž návrhov	2 až 3 mesiace
• Vyhodnotenie súťaže porotou	1 až 2 týždne
• Priame rokovacie konanie, uzatvorenie zmluvy s víťazom	1 mesiac

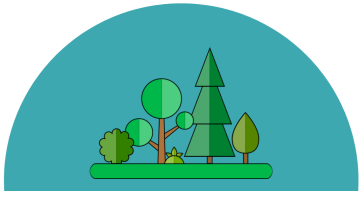

3. Kľúčové výstupy spracovaných podnetov od obyvateľov a odborníkov

3.1. Kategórie spracovaných podnetov od obyvateľov a odborníkov

Získané podnety z participatívneho procesu sa týkali viacerých oblastí, na základe ktorých sme rozdelili podnety do nasledovných kategórií:

- **Charakter parku**
- **Environmentálne podnety**
- **Šport, kultúra a stretávanie sa v parku**
- **Infraštruktúra v parku**
- **Bezpečnosť a čistota parku**
- **Prístup do parku**

Najviac podnetov sme získali v kategóriách Environmentálne podnety a Šport, kultúra a stretávanie sa v parku. Názory ľudí Banskej Bystrice sa poväčšinou zhodovali. Iba v niekoľkých prípadoch bolo potrebné podnety vylúčiť z dôvodu nesplnenia kritérií.

3.1.1. Charakter parku

"Rešpektujme súčasný charakter parku, hľadajme balans medzi starým a novým, zmeny v parku robme odvážne ale citlivo"

Charakter parku nám hovorí o jeho "filozofii", o tom, aké znaky a vlastnosti by mal park mať. Názory obyvateľov a obyvateliek sa zhodovali v tom, že revitalizácia parku by nemala byť poňatá radikálnou či futuristickou zmenou - naopak, preferujú názor, že park by mal ostať "taký, aký je". Revitalizácia by mala rešpetkovať parkový charakter z minulosti, stavať na tom, čo kedysi robilo park živým miestom, zachovať jeho pôvodné hodnoty, historické prvky a genius loci. Zmeny v parku by sa mali robiť citlivo, nové prvky dopĺňať minimalisticky a subtílne. Je žiaduce podporiť lesný výzor parku, jeho "zachladzujúcu" funkciu s množstvom zelene. Zároveň je park vnímaný ako urbánny priestor pre mešťanov s noblesou, ako mestské prostredie, ktoré môže slúžiť aj ako mestská obývačka. Medzi ďalšie predstavy obyvateľov súvisiacich s charakterom parku patrí aj čistota a priebežná udržiavanosť parku. Vítaná by bola zonácia parku - pre psy, deti a iné skupiny, pre šport, kultúru a pod. Dôležité je však, aby park prinášal pokoj. Ďalšou kľúčovou predstavou obyvateľov je, aby mal park charakter bezbariérovosti a prihliadal na potreby ľudí s hendikepom.

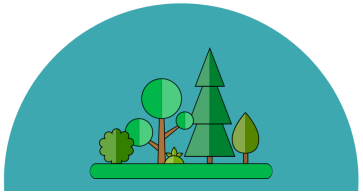

Vzhľad a charakter parku - myšlienky širokej a odbornej verejnosti		
PARK S ÚCTOU K HISTORICKÉMU ODKAZU: - zachovanie historickej nálady - zachovanie genius loci - zachovanie toho, čo bolo dobré, čo sa osvedčilo	PRÍSTUP K ZMENÁM V PARKU A DOPĹŇANIU NOVÝCH PRVKOV: - potrebný je posun dopredu - odvážne, originálne, s invenciou - minimalisticky a subtílne - citlivo, s rešpektom a úctou k už vytvorenému - s balansom medzi starým a novým	Mestský park ako súčasť identity ľudí Banskej Bystrice s charakterom ľudskosti a otvorenosti
PARK S URBÁNNYM CHARAKTEROM AKO: - priestor s noblesou pre mešťanov - mestská obývačka - miesto stretávania sa "meeting point" - mestská oáza kultúry o oddychu	PARK S "LESNÝM" CHARAKTEROM AKO: - miesto pre ukrytie sa pred slnkom - biocentrum - oko na hlave mesta - miesto s prírode blízkymi riešeniami	

tab. 6: Vzhľad a charakter parku - myšlienky obyvateľov

3.1.2. Environmentálne podnety

"Ak má byť dobre ľuďom , musí byť dobre aj stromom"

Banskobystričanky a Banskobystričania si jednoznačne uvedomujú, že najdôležitejšou funkciou parku je jeho environmentálna funkcia. Považujú za kľúčové, aby zostalo zachovaných čo najviac vzrastlých stromov, a aby došlo k ich ošetreniu. Akákoľvek ďalšia výsadba by mala byť postupná, reflektovať na klimatické zmeny a podporovať biodiverzitu parku. Priepustné povrchy či zachytávanie dažďovej vody by mali byť v novom projekte samozrejmosťou. Za dôležité tiež považujú vizuálne oddelenie parku od cestnej komunikácie, ktorá ho obklopuje, a to živým plotom nasadeným po jeho obvode. Návrh by mal byť tvorený s ohľadom na fytocenologický, entomologický, zoologický a dendrologický prieskum a citlivo reflektovať na všetky živočíchy a rastliny, ktoré sú súčasťou tohto bystrického biotopu. V parku by mal tiež byť využitý jeho vzdelávací a výskumný potenciál. Ten môže byť naplnený edukáciou prostredníctvom reálnych proklimatických riešení uskutočňovaných v parku, tvorbou a činnosťou živých enviro laboratórií, drobných náučných aktivít či vytvorením podmienok pre testovanie nových drevín vo vzťahu k súčasným klimatickým výzvam. Zároveň je park pre ľudí dôležitým a snáď aj jediným miestom na ochladenie v letných horúčavách v meste.

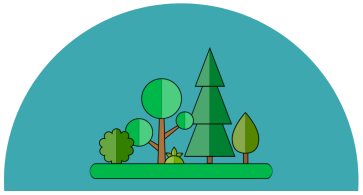

Environmentálne podnety, ktoré sú v medziach rozhodnutia KPÚ (prípadne ďalšia diskusia s KPU potrebná - projektant)		
- revitalizovať v súlade s EÚ stratégiami: biodiverzita, zeleň, vodozádržné opatrenia - regulačná funkcia parku v kontexte klimatickej krízy - park je biocentrum- oko na hlave mesta (treba rozmýšľať aj o okolí) - radikálny vs kompromisný prístup pri zeleni	STROMY: - "bezpečné náručie korún stromov" - výmenu stromov realizovať postupne a vo vzťahu ku klimatickej zmene, ekológii a k bezpečnosti - zakladať nové stromoradia (mimo inžinierskych sietí - pravidelne ošetrovať stromy - využívať alejové stromy, domáce, dlhoveké dreviny, pagaštany	VODA: - vodné prvky (napr. vodostrek) - voda pre zvieratá - pitná voda pre ľudí - voda ako vytváranie klímy
VÝSKUMY pri navrhovaní zelene: - vychádzať z entomologického a zoologického výskumu (prioritne pred dendrologickým posudkom) - hĺbkový výskum zdravot. stavu stromov, odborný posudok by mal byť rozhodujúcim prvkom - testovanie nových vhodný drevín v kontexte klimatickej krízy	OSTATNÁ ZELEŇ: - dosadenie stromov, kríkov, kvetov a trávy - živý plot po obvode (zo stromov, krov) - rôzne udržiavané rastliny - ku stredu viac udržiavať, ku stranám divokejšie	STAROSTLIVOSŤ O VODU: - park musí mať svoj zdroj vody - studňa - vybudovať dažďové jazierko (dažďová voda z UMB, KGŠM, Murgašky)

ENVIRO-EDUKÁCIA: - edukácia prostredníctvom proklimatických riešení - živé enviro laboratóriá - drobné náučné aktivity	STAROSTLIVOSŤ O ZELEŇ A STROMY - mozaikové kosenie - pravidelná úprava trávy na sedenie a cvičenie - neosvetľovať stromy zo spodu - starostlivosť a ošetrovanie stromov - zalievanie trávnika - udržiavanie zelene musí byť zahrnuté v projekte obnovy	PODPORA BIODIVERZITY - búdky pre hmyz, vtáky, včelie úle
- priestor pre umenie z dočasných prírodných prvkov	- využívať enviro materiály - napr. priepustné povrchy	
Environmentálne podnety, ktoré nerešpektujú rozhodnutie KPÚ		
- zmena dispozície stromov, aby boli viac prispôsobené potrebám tejto doby - úprava reliéfu terénu	- jazero - mini zoo	
Environmentálne podnety, týkajúce sa samosprávy a strategického plánovania mesta		
- ošetriť novovysadené stromy už teraz, nečakať na obnovu	- nájsť pramene za KGŠM a použiť ich napríklad v parku	- odkloniť dopravu, záchytné parkoviská v okolí
- spraviť fytocenologický, aktuálny	- vybudovať dažďového jazierka	- pešia zóna v okolí parku

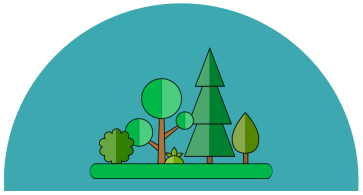

dendrologický, entomologický, zoologický prieskum, komplexné posúdenie drevín,	(dažďová voda z UMB, KGŠM, SPŠJM)	

tab. 1: Environmentálne podnety, ktoré sú v medziach rozhodnutia KPÚ

3.1.2. Prístup do parku

"Bezpečný vstup aj výstup a spravodlivá dostupnosť pre všetkých"

Mestský park bol pôvodne navrhnutý ako súčasť okolia, ktoré mu malo poskytovať zázemie služieb a aktivít. Nanešťastie sa za posledných 100 rokov rozvoj jeho okolia nerozvíjal v prospech verejného, ale súkromného sektora. Tento aspekt so sebou priniesol aj premávku na cestách, ktoré ho obklopujú. Plánované budovanie kruhovej križovatky v blízkosti parku má pomôcť riešiť veľkú premávku pri Striebornom námestí. Vstup do parku je podmienený z každej strany prechodom cez cestu, a preto je veľmi dôležité vybudovať bezpečné vstupy, ako aj výstupy z parku, ktoré momentálne chýbajú. Z pohľadu dostupnosti je okrem bezpečnosti potrebné myslieť na všetkých (peší, cyklisti, mobilný, imobilný) a zabezpečiť bezbariérovosť.

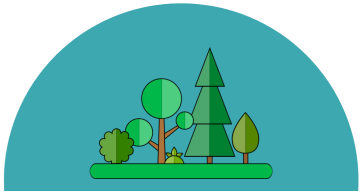

Prístup a výstup z parku - podnety, ktoré sú v medziach rozhodnutia KPÚ (príp. ďalšia diskusia s KPU potrebná - projektant)			
BEZPEČNOSŤ - bezpečný prístup aj výstup (v spojení s hustou premávkou v okolí parku)	SPRAVODLIVOSŤ DOSTUPNOSTI PRE VŠETKÝCH - peší, cyklisti, mobilní, imobilní - bezbariérovosť - navigácia ako sa do parku dostať		

tab. 2: Prístup do parku - podnety

3.1.3. Bezpečnosť a čistota parku

"Park musí mať svojho správcu"

Jedným z hlavných problémov parku je momentálne jeho čistota. Práve preto patrili podnety na zlepšenie čistoty a zvýšenie bezpečnosti k tým najčastejším. V samostatnej diskusii bolo preberané oplotenie parku, ktoré je bežné v niektorých zahraničných parkoch, avšak nakoniec sa účastníci verejného plánovacieho stretnutia zhodli, že park by mal ostať otvorený. Na vytvorenie "bezpečia a kľudu od cesty" by mohol byť vysadený živý plot. Správny výber osvetlenia, ktorý však bude brať do úvahy hmyz a živočíchy žijúce v parku, má tiež veľký vplyv na bezpečnosť parku a eliminovanie "tmavých" zón. Banskobystričania by tiež uvítali častejšie kontroly v parku či kontakt na mestskú políciu priamo v parku. V rámci podnetov tiež rezonovali návrhy, aby bol ako súčasť projektu vypracovaný plán starostlivosti a údržby o park. Ideálne by bolo, keby mal zrevitalizovaný park svojho správcu, ktorý bude dbať na jeho údržbu. Do údržby a upratovania parku by bolo dobré zapojiť aj ľudí v núdzi z neďalekého Domova núdznych.

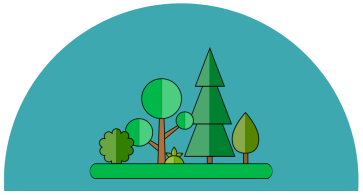

Bezpečnosť a čistota v parku - podnety, ktoré sú v medziach rozhodnutia KPÚ (príp. ďalšia diskusia s KPU potrebná - projektant)		
BEZPEČNOSŤ - pravidlá bezpečnosti a čistoty v parku - kamerový systém - (príjemné) osvetlenie - živý plot ako bariéra od frekventovanej cesty - viditeľný kontakt na mestskú políciu	ČISTOTA - smetné koše (recyklovaný odpad, sáčky na exkrementy) - režim pre psíkov.. - informačné tabule na čo slúži park, pravidlá, poriadok	
Bezpečnosť a čistota v parku - podnety, týkajúce sa samosprávy a strategického plánovania mesta		
- zapojiť ľudí v núdzi do upratovania a udržiavania poriadku - riešiť spolunažívanie s ľuďmi bez domova	- strážnik, alebo častejšie pochôdzky policajných hliadok - menšia doprava v okolí	- správca parku z hľadiska údržby - plán starostlivosti o park

tab. 3: Bezpečnosť a čistota v parku- podnety

3.1.4. Infraštruktúra parku

"Park bez zázemia nie je v 21. storočí pre ľudí."

Malé zázemie a toalety sú alfa omega pri budúcom plánovaní revitalizácie parku. Tieto podnety nezazneli iba z úst všetkých Banskobystričanov a Banskobystričaniek, ale aj od odborníkov zo Slovenska a zahraničia na odbornej konferencii. Okrem toho je dôležité, aby park ponúkal pestrú ponuku mobiliáru na sociálne, ale aj individuálne stretnutia, odloženie bicykla či dobitie telefónu. Taktiež je dôležité myslieť na chvíľkové zlé počasie, ktoré sa dá prečkať pod prístreškom alebo strieškou. Hoci je park miestom, v ktorom sú plánované malé kultúrne podujatia, extra priestory pre účinkujúcich nemajú, žiaľ, v parku priestor.

<table>
<tr><th colspan="3">Infraštruktúra parku - podnety, ktoré sú v medziach rozhodnutia KPÚ (príp. ďalšia diskusia s KPU potrebná - projektant)</th></tr>
<tr><td>ZÁZEMIE
- kaviareň, stánok s občerstvením - juhozápadná časť (ďalej JZ)
- mobilná kaviareň
- verejné toalety (JZ)</td><td>ELEKTRINA
- kvalitné prípojky elektriny
- elektrina v priestoroch športoviska</td><td>CHODNÍKY A OSVETLENIE
- suchou nohou (kombinácia mlatových chodníkov a dlažby - iba v centrálnej časti)
- obnova chodníkov a osvetlenia</td></tr>
<tr><td colspan="2">MOBILIÁR
- krátkodobé osadenie hojdacích sietí medzi stromami</td><td>PRÍRODE BLÍZKE RIEŠENIA</td></tr>
</table>

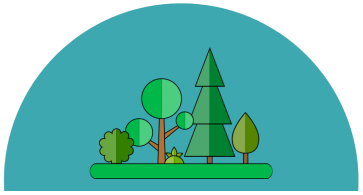

- predpríprava uchytenia na stromoch (s ochranou stromov) - ochrana pred dažďom /prístrešky- v altánku, alebo pri kaviarni (JZ) - orientačný plán (aj reliéfovo pre nevidiacich) - doplniť a opraviť lavičky - stojany na bicykle - hodiny - bezbariérový mobiliár a športové nástroje	- preliezky z prírodných materiálov, (JZ)
Infraštruktúra parku - podnety, ktoré nerešpektujú rozhodnutie KPÚ	
- šatňa a wc pre účinkujúcich - sklad na dočasné umiestnenie stoličiek a zvukovej aparatúry v zlom počasí (iba v JZ časti) - hojdačky "ako v záhrade" - kombinácia mlatu a dlažby na chodníkoch - KPÚ nepovoľuje veľké hromadné podujatie a teda nie je potreba na takéto priestory	
Infraštruktúra parku - podnety pre KPÚ	
Prístrešky v priestoroch parku mimo JZ	
Infraštruktúra parku - podnety, týkajúce sa samosprávy a strategického plánovania mesta	
- možnosť požičania hojdacích sietí, lehátok a pod. z kaviarne (financie potom využiť na zaplatenie správcu parku a pod.)	

tab. 4: Infraštruktúra parku - podnety

3.1.5. Šport, kultúra a stretávanie sa v parku

"Park musí žiť! Žiť sa musí aj na tráve, dekách, či v jednotlivých zónach parku".

Stretávanie sa

Jednou z najdiskutovanejších tém bolo "ožitie parku", ktorý by mal byť akousi "mestskou obývačkou" poskytujúcou možnosti a priestory pre "žitie", rozjímanie, čítanie či študovanie v pokoji, ale aj vzájomné stretávanie sa - priateľov, študentov, komunít, rodín, ako aj kolegov na pracovnej schôdzke. Park by mal poskytovať možnosti posedenia pri rýchlom občerstvení v kaviarni či rodinnom pikniku. Lehátka, deky, piknikové stoly by mali byť samozrejmosťou.

Otvorené vládnutie a dialógy v parku

Park v sebe ukrýva veľký potenciál ako priestor, v ktorom môžeme rozvíjať kultúru dialógu, inklúzie vzájomného rozprávania sa a spolupráce Banskobystričanov, miestnych komunít a samosprávy v oblasti vecí verejných. V rámci Iniciatívy otvoreného vládnutia na lokálnej úrovni, ku ktorej sa mesto hlási, vznikol významný komunikačný nástroj "mestská platforma", ktorá rozvíja inovatívne dialógové aktivity vo verejnom priestore. Z tohto pohľadu je dôležité, aby mesto disponovalo aj exteriérovým priestorom pre skupinové dialógové aktivity, pre ktoré sú príznačné skupinové sedenia v kruhovom formáte. Práve mestský park by bol ideálnym priestorom pre tento typ aktivít v exteriéri.

obr. 17: Stretnutie platformy Otvoreného vládnutia v B. Bystrici
obr. 18: Inšpirácia prírodného kruhového sedenia v exteriéri, zdroj - https://muddyfaces.co.uk/

Altánok

Jednou z dôležitých tém o parku bol určite altánok. Nakoniec sa Banskobystričanky a Banskobystričania zhodli, že v **stredovom priestore by mal byť altánok ponechaný, ale v novotvare** - v minimalistickom subtílnom riešení, ktoré bude tvarom a hmotou odkazovať na pôvodný altánok a bude odkonzultovaný s oddelením Krajského pamiatkového úradu v Banskej Bystrici. Zároveň je dôležité, aby sa architektonický tím zamyslel aj nad mobiliárom, ktorý by mal ladiť k novotvaru altánka, ako aj celkovému želateľnému charakteru parku.

Kultúra, prvky umenia a vzdelávanie

Park má slúžiť okrem svojej zelenej či stretávacej funkcie aj ako miesto, ktoré ponúka ľuďom krátkodobé kultúrne vyžitie, či už na koncertoch a divadlách, alebo živých výstavách rôzneho dočasného umenia, ktoré by malo mať komorný charakter. Ľudia by privítali, keby aspoň niektoré prvky z minulého obdobia, ako napr. vtáčie napájadlo či knižničný mýtny domček, ktorý stál na rohu parku "prežili a ožili". Ďalšou dôležitou funkciou parkou je aj jeho vzdelávacia funkcia. Park by preto mal vytvárať podmienky pre rôzne edukačné aktivity a rozvoj kreativity.

Šport

Obyvateľom nielen blízkeho sídliska, ale aj mnohým iným ľuďom v meste chýba v tejto časti mesta športovisko, ktoré by uspokojilo tak malých, ako aj starších. Práve preto je často opakovaným podnetom multifunkčné ihrisko pre všetky vekové kategórie. Zároveň je však dôležité vytvoriť pokojný priestor pre meditačné cvičenia, jogu či tai-chi a nezabúdať ani na bežcov. Obyvatelia vítajú zachovanie volejbalových kurtov, ktoré boli pýchou Banskej Bystrice už v minulosti.

obr. 19: Pohľadnica vtáčieho napájadla, zdroj - Eva Hricišinová

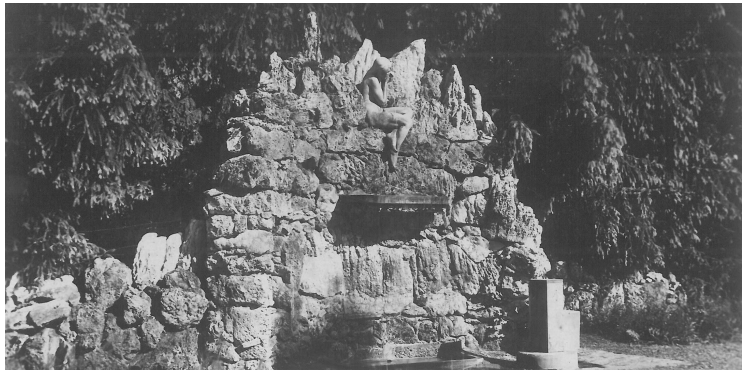

<table>
<tr><th colspan="3">Šport, kultúra a stretávanie sa v parku - podnety, ktoré sú v medziach rozhodnutia KPÚ (príp. ďalšia diskusia s KPU potrebná - projektant)</th></tr>
<tr><td>ALTÁNOK
vytvoriť novotvar altánka, v minimalistickom subtílnom riešení, ktoré bude tvarom a hmotou odkazovať na pôvodný altánok (myslieť na bezbariérový prístup)</td><td>KULTÚRA
klavír v strede parku
biblioboxy
priestor pre dočasné umenie - živá galéria - krátkodobé výstavy sôch/rôzneho umenia
rekonštrukcia vtáčieho napájadla s osadením sochy sediacej ženy
spomienkové tehličky na ľudí, ktorí niečo urobili pre BB
knižničný mýtny domček na rohu - oživiť, premiestniť alebo urobiť repliku do a premiestniť do tichšej časti</td><td>PODMIENKY PRE STRETÁVANIE SA
kruhové sedenie pre skupinové diskusie a dialógy, originálna forma sedenia alebo pníčky do kruhu (v pokojnej časti parku)
kaviareň s pohostením
lehátka & deky (“žiť sa musí aj na tráve!”), piknikové stoly, mobilné prvky pre stretávanie na sedenie (pracovné schôdzky, študenti na učenie, posedenia s priateľmi v pokojnejšej časti mimo JZ segmentu)
posedenie/ občerstvenie pri detskom ihrisku - piknikový set</td></tr>
<tr><td colspan="2">ŠPORT
zachovať a obnoviť volejbalové ihriská (pýcha Bystrice, turnaje aj so zahraničnými), prípadne v nutnosti zvážiť ich čiastočnú elimináciu
priestor pre meditačné cvičenia a jógu
beh po chodníkoch</td><td>VZDELÁVANIE
vytvoriť podmienky pre edukačné aktivity</td></tr>
</table>

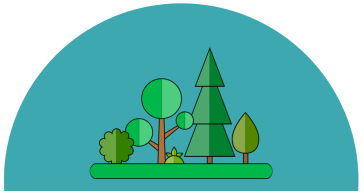

- športovisko pre rôzne vekové skupiny s bezbariérovými prvkami (priorita) - myslieť na zimnú variantu - napr. klzisko - detské ihrisko (s nízkym oplotením)		- edukačné a kreatívne detské ihrisko (napr. prvky pre pochopenie fyziky, prírody) - náučné tabule - náučné chodníky s reliéfom aj pre nevidomých - mini repliky bystrických monumentov
Šport, kultúra a stretávanie sa v parku - podnety, ktoré nerešpektujú rozhodnutie KPÚ		
korčuliarsky okruh	Bežecká dráha	grily
okruh pre handibicykle, trojkolky, tandemy	výhliadka	pódium a priestor na kultúrne podujatia

tab. 5: Šport, kultúra a stretávanie sa v parku - podnety

4. záver

Veríme, že predložená záverečná správa poskytla všetkým čitateľom prehľadné informácie o priebehu participatívneho procesu, ale aj o jeho výstupoch.

Taktiež veríme, že výsledky spoločného úsilia budú hodnotnou a užitočnou inšpiráciou pre víťazný architektonický tím, ktorý návrh obnovy mestského parku vypracuje a podnety získané z participatívneho procesu sa odzrkadlia v čo najväčšej možnej miere v ich návrhu.

Sme presvedčené, že **participatívny proces k obnove mestského parku ukázal silu kolektívnej inteligencie prostredníctvom spolupráce pri tvorení spoločnej predstavy o tom, ako by mal mestský park po revitalizácii vyzerať.** Aj vďaka tejto spolupráci je Banská Bystrica na správnej ceste k obnove obľúbeného miesta stretávania sa všetkých vekových kategórií, a aj vďaka tejto skúsenosti budeme ďalej rozvíjať a skvalitňovať participatívne procesy ako aj dialóg samosprávy a verejnosti v našom meste, v zmysle princípov otvoreného vládnutia, ku ktorému sa naša samospráva hlási.

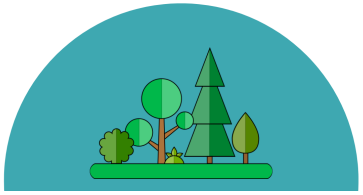

Na záver ešte pár slov od samotného mestského parku:
(úryvok z "List od parku" - viď. príloha č.3)

"Čo je dôležité – som tu a existujem. A teraz sa aj vďaka Vám všetkým môžem stať opäť Vaším strážcom, priateľom, ochrancom a vizionárom.

... môžem byť PARKom, ktorý stráži Vaše spomienky a históriu pre Vašich potomkov...
... môžem byť PARKom, ktorý Vám prináša radosť a priateľstvá, a v ktorého náručí radi trávite čas...
... môžem byť PARKom, ktorý vás ochraňuje pod korunami stromov a ponúka Vám úľavu a bezpečie...
... môžem a musím byť PARKom, ktorý je pripravený na výzvy a zmeny budúcnosti...

Takýmto parkom sa môžem stať len vďaka Vám!"

Ďakujeme za Vašu účasť,

Soňa Kariková & Eva Mazancová

5. Prílohy

Príloha č.1:	História parku
Príloha č.2:	Rozhodnutie KPÚ
Príloha č.3:	List od parku
Príloha č.4:	Analýza stakeholderov - ľudia parku
Príloha č.5:	Zoznam a popis prednášajúcich na konferencii k obnove mestského parku
Príloha č.6:	Správa z realizácie fokusových skupín k revitalizácii Mestského parku v Banskej Bystrici

Príloha č.1:

História parku

Text: autor - Július Burkovský, 2010, zdroj - https://bystrica.dnes24.sk

Park je v priestore Dolné lúky, ktorý bol nazývaný aj Stierwiese alebo Spitalwiese (Špitálska lúka), Bujačná či Býčia podľa toho, že katolícky špitál Sv. Alžbety, do kmeňového majetku ktorého patril, tam choval býčie stádo. V dôsledku pochybností o vlastníctve si ju mesto v roku 1786 privlastnilo a predalo za 700 zlatých. Po zákroku biskupa sa rozhodlo o vrátení kúpnej ceny a prevedení do špitálskeho majetku.

Zásluhou skupiny mladých nadšených Bystričanov v 40. rokoch 19. storočia začali v priestore bývalého vojenského cvičiska a pokusnej strelnice na Dolných lúkach s výsadbou parku. Po obvode boli vysadené stĺpovité topole. V marci r. 1896, ktorý bol rokom osláv uhorského milénia, mestská hospodárska komisia prijala plán konečnej parkovej úpravy Dolnej lúky (Alsó rét, neskôr Árpád tér), ktorý predložil vtedajší mešťanosta Július Czesnák. Pompézna parková úprava mala aj budúcim generáciám pripomínať výročie milénia. Z dvoch oslovených umeleckých záhradníkov uprednostnili návrh Ármina Petza z Budapešti, s ktorým uzatvorili zmluvu, a na parkové úpravy vyčlenili čiastku 1500 forintov. Podľa situácie, ktorú Petz vypracoval už v r. 1895, sa uhlopriečne chodníky doplnili o ďalšie radiálne chodníky a navrhnuté boli dve okružné trasy s polkruhovými odpočinkovými zákutiami, z ktorých nebola realizovaná len vonkajšia okružná trasa. Parkový parter v smere východ–západ bol podľa návrhu upravený záhonmi kvetín a ruží.

obr. 20: Pohľadnica mestského parku, pohľadnicu poskytla: - Eva Hricišinová

obr. 21: Altánok v parku, pohľadnicu poskytla: E. Hricišinová

Existujúce aleje sa pri úprave zachovali a popri nových chodníkoch vysadili ďalšie stromy. V r. 1897 výsadbu ešte doplnili a skvalitnili. Podľa niektorých autorov bola v parku drevená besiedka už v r. 1884. V rámci spomínanej parkovej úpravy (1896) sa však s výstavbou stánku na vhodnom mieste len uvažovalo. V pláne mesta z r. 1927 bol navrhovaný pavilón vysunutý na západ od stredu parku. Neskôr však priamo v strede parku postavili drevený altánok kruhovitého tvaru (hudobný pavilón), v ktorom sa usporadúvali koncerty vojenských hudieb. Tieto sa sporadicky konali ešte aj po druhej svetovej vojne, až kým nezanikli úplne. V r. 1985 tento vtedy už značne schátraný altánok opravili. Na západnom okraji parteru bolo pôvodne umiestnené romantické tufové vtáčie napájadlo s plastikou sediacej ženy (v súčasnosti už len ruina).

V r. 1914 v južnej okrajovej časti parku vybudovali oplotené tenisové ihriská (v súčasnosti 6 kurtov) a šatne. Tento priestor sa v zime využíval ako klzisko s prírodným ľadom na korčuľovanie verejnosti i na hokejové zápasy. V druhej polovici 20. storočia vedľa tenisového areálu vznikol aj volejbalový areál (3 ihriská). Pri ňom je murovaný objekt šatní a záchodov. Plán záchodov v Mestskom parku vypracovali už v r. 1903 a tieto boli spočiatku drevené. V r. 1941 vznikol zaujímavý návrh na vybudovanie podzemných záchodov v severnej časti pri okružnej trase.

Už v roku 1910 vyčlenili priestor na ihrisko pre malé deti. Z roku 1927 sa eviduje návrh na detské pieskovisko z hronského piesku v strede parku. V roku 1933 detské ihrisko definitívne umiestnili v pravom rohu parku. Neďaleko neho, pri vstupe do parku je malý murovaný kiosk, ktorý pôvodne slúžil ako bufet. V roku 1950 umiestnili doprostred východnej časti parteru súsošie matky s dieťaťom od akademického sochára K. Dúbravského. Už v roku 1914 Mestský park elektrifikovali, pričom pôvodné osvetlenie klasickými žiarovkami až oveľa neskôr nahradili súčasnými výbojkovými svietidlami. Cestičky mali pôvodne len tvrdú zemnú úpravu, ale v druhej polovici minulého storočia ich pokryli asfaltom čo neprospelo priľahlým stromom, rovnako ako aj ich niekdajšie zimné solenie. Odpočívadlá (lavičky) pozdĺž cestičiek a odpočinkových zákutí boli pôvodne prenosné, v súčasnosti sú stabilné a pri niektorých sú aj odpadkové nádoby.

Kompozične je park tvorený systémom obvodových a vnútorné cestičky lemujúcich alejí, kostrou ktorých sú lipy, pagaštany, javory, jasene, jelše a miestami aj topole a orech čierny, v parteri tuje. Na južnom okraji pozdĺž cesty J. M. Hurbana je pekná platanová aleja. Z novších výsadieb sa v parku nachádzajú smreky, agáty, bresty, hraby, buky a strieborná forma smreka pichľavého. V parku prevládajú domáce druhy drevín. O park sa mesto v minulosti vzorne staralo. Svedčila o tom bohatá kvetinová výzdoba i pravidelná údržba trávnikov. Na čistotu a poriadok dohliadala dozorná služba, ktorá fungovala ešte aj niekoľko rokov po druhej svetovej vojne. Už v roku 1898 existuje zmienka o zákaze bicyklovania v parku. Nesmelo sa trhať kvety zo záhonov, chodiť po trávnikoch, poškodzovať stromy a vybavenosť parku, ani znečisťovať tento priestor, k čomu v poslednom čase pribudol aj zákaz vodenia psov.

V minulosti v parku pulzoval čulý spoločenský život a to najmä počas nedieľ a sviatkov. Bol oázou kľudu, miestom oddychu, príjemných prechádzok a posedení, vzájomného stretávania sa rodín i romantických schôdzok milencov. Občerstviť sa bolo možné v neďalekej záhradnej reštaurácii „Park“. Konali sa tu aj ľudové zhromaždenia, na ktorých počas SNP vystúpili J. Šverma, M. Čulen, G. Husák, K. Šmidke a iní, o čom svedčí pamätná tabuľa z roku 1964, umiestnená juhozápadne od altánku. V mysliach staršej generácie ešte rezonuje predchádzajúci názov „Leninov park“, ktorým sa údajne mala zaštítiť ochrana parku pred rôznymi snahami o jeho zrušenie, napríklad aj v súvislosti s „geniálnym“ či šialeným nápadom istého funkcionára v päťdesiatych rokoch minulého storočia postaviť tam športový štadión a využiť drevo z vyrúbaných stromov na túto stavbu. Počas existencie parku bolo viac požiadaviek na rôzne devastačné zásahy a tieto, žiaľ, pretrvávajú dodnes. Už v roku 1887 požiadal miestny vojenský veliteľ aby tu mohol postaviť jazdeckú dráhu. V roku 1901 chcel športový klub postaviť okolo parku cyklistickú dráhu. V osemdesiatych rokoch minulého storočia zas chceli vyrúbať celú jednu stranu z dvojradovej obvodovej aleje v súvislosti s rozširovaním cesty J. G. Tajovského, alebo v súčasnosti chcú zasiahnuť do severovýchodnej časti parku pre kruhový objazd.

obr. 22: Vtáčie napájadlo, fotografiu poskytla: E. Hricišinová

Boli, pravda, aj opačné trendy zahrnuté dokonca do územného plánu, ktorý navrhoval po presmerovaní dopravy na obchvatové komunikácie vytvoriť pešiu zónu okolo parku a rozšíriť park na východe až po vodný tok Bystrica, na čo sa dnes už žiaľ neberie ohľad. Príkladom prezieravosti niekdajších členov obecnej rady na zasadnutí 14.3. 1928 bol nesúhlas s vydeľovaním plôch z parku: „Jeden pekný park máme a i ten chceme zničiť, takže úplne prestane byť parkom a príjemným miestom na prechádzky".

Mestský park je od roku 1994 národnou kultúrnou pamiatkou. V súčasnosti sú niektoré stromy už vyše storočné, čo sa odráža na ich zhoršenom zdravotnom stave, ku ktorému prispela aj dlhotrvajúca nedostatočná starostlivosť o ne. Parku neprospieva ani intenzívna motorová doprava po okolitých komunikáciách. V roku 2004 vypracovali štúdiu obnovy mestského parku. Nevyhnuté je pritom zachovať historickú kompozíciu parku.

obr. 23: Hlstorická pohľadnica parku, pohľadnicu poskytla: E. Hricišinová

Príloha č.2: Rozhodnutie KPÚ

KRAJSKÝ PAMIATKOVÝ ÚRAD BANSKÁ BYSTRICA

Číslo konania: KPUBB-2022/4737-6/28537/ĽUP, FLO, FRA
Banská Bystrica, 16.05.2022
Vybavuje/kontakt: Ing. Andrea Ľuptáková/+ 421 48 2455 861
Ing. arch. Mária Flórová/+ 421 48 2455 825

ROZHODNUTIE

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, vecne a miestne príslušný správny orgán na úseku ochrany pamiatkového fondu, podľa § 11 ods. 1 a § 9 ods. 5 zákona č. 49/2002 Z. z. o ochrane pamiatkového fondu v znení neskorších predpisov (ďalej len „pamiatkový zákon"), v spojitosti s § 46 zákona č. 71/1967 Zb. o správnom konaní (správny poriadok) v znení neskorších predpisov (ďalej len „správny poriadok") vydáva toto

rozhodnutie

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica (ďalej len „KPÚ Banská Bystrica", alebo „správny orgán")
podľa § 32 ods. 2 a 4 pamiatkového zákona

r o z h o d o l

o zámere vlastníka Mesta Banská Bystrica, Československej armády č. 26, 974 01 Banská Bystrica, vykonať obnovu národnej kultúrnej pamiatky (ďalej len „NKP") *„PARK MESTSKÝ"*, parc. CKN č. 2690/1, 2, a 2691/1, 2 v k. ú. Banská Bystrica, zapísanej v Ústrednom zozname pamiatkového fondu (ďalej len „ÚZPF") pod č. 10781/1, ktorý je z hľadiska záujmov chránených pamiatkovým zákonom

p r í p u s t n ý

a určuje podmienky:

Obnova vegetačnej zložky:

Obnova alejí radiálnych a aleje okružnej je prípustná v dvoch variantoch:

1. Var. 1.: Obnova radikálnou jednorazovou výmenou stromov rastúcich v alejach s postupnou realizáciou obnovy jednotlivých alejí rozvrhnutou do časového horizontu 10 rokov. Výruby sú prípustné zo zdravotných aj kompozičných dôvodov, výsadby mladých jedincov z ostatných rokov, u ktorých je perspektíva prežitia, presadiť.
   - Nové aleje navrhnúť ako aleje jednodruhové, rovnakoveké, výsadbový materiál zabezpečiť z jedného pestovateľského zdroja.
   - Rozostup jednotlivých drevín v alejách a spon prispôsobiť zvolenému druhu drevín tak, aby boli zabezpečené ideálne podmienky pre ich priestorový rozvoj a koncepčný zámer návrhu podľa požiadaviek konkrétneho druhu.
2. Var. 2.: Obnova ozdravením stromov v alejach prebierkami, odborným ošetrením a redukciou korún, prípustné sú iba výruby zo zdravotných a bezpečnostných dôvodov.

- Predložiť plán ošetrenia stromov ako osobitnú časť projektovej dokumentácie.
- Aleje dosadiť druhom, ktorý bol vyhodnotený pre tú ktorú alej ako prevládajúci.

Obnova výsadieb tzv. centrálnej promenády:

3. V návrhu výsadieb rešpektovať pôvodný návrh z roku 1896, to zn. výsadba stále zelených drevín pyramidálneho habitusu (napr. vzpriamené kultivary tisu, Taxus baccata), v dvojspone, v pravidelnom rytme.
4. Priestor vymedzený chodníkmi promenády doplniť záhonmi trvaliek.
5. Asanovať všetky stromy (4 max. 5 jedincov) bez ohľadu na ich zdravotný stav, ktoré rastú v centrálnom priestore v priehľade V - Z, ktoré zotierajú pôvodný kompozičný zámer vizuálne otvorenej promenády.
6. Priestor na J - Z konci promenády v mieste tzv. grotty (v prípade jej odstránenia) a odpočívadla je možné sadovnícky upraviť ako rezervnú plochu pre umiestnenie iného sochárskeho umeleckého diela v budúcnosti; prípustné je aj premiestnenie sochy matky s dieťaťom od akad. sochára Karola Dúbravského (odporúčame zreštaurovanie sochárskeho diela).

Obnova obvodovej zelene a zelene v sektoroch vymedzených alejami:

7. Ozdraviť porasty zdravotnými prebierkami, odborným ošetrením stromov a redukciou korún, prípustné sú výruby zo zdravotných aj kompozičných dôvodov, a to najmä výruby nevhodných dosadieb z ostatných rokov (bezkoncepčné výsadby skupín krov).
   - Predložiť plán ošetrenia stromov ako osobitnú časť projektovej dokumentácie.
   - Dobudovať obvodový plášť v stromovej aj krovinnej etáži.

Obnova parkových komunikácií:

8. Rešpektovať trasovanie pôvodných parkových chodníkov a pôvodný rozsah spevnených plôch, rešpektovať pôvodnú šírku chodníkov, pridávať nové chodníky je neprípustné; s výnimkou segmentu v J - Z časti parku vymedzenom alejami a určenom na prekládku detského ihriska (viď. grafická príloha).
9. Konštrukčnú nosnosť chodníkov promenády dimenzovať na pohyb záhradných mechanizmov a nevyhnutnej obsluhy.
10. Obnovu mlatových chodníkov realizovať až po ukončení všetkých zásahov do porastnej štruktúry (výruby, prerezávky, dosadby).
11. Niky na chodníkoch pre umiestnenie mobiliáru sú prípustné iba na okružnom chodníku.
12. Povrchovú úpravu chodníkov promenády a centrálneho priestoru parku je prípustné variantným riešením - formou mlatu, alebo kamennou dlažbou maloformátovej kocky farebného odtieňa príbuzného odtieňu mlatu.
13. Povrchovú úpravu chodníkov v alejach a okružného chodníka riešiť mlatovou úpravou, stavebno-technické riešenie mlatových chodníkov je podmienené variantným riešením obnovy vegetačnej zložky alejí:

    Var. 1, radikálna obnova alejí:
    - Teleso chodníka stabilizovať obrubníkom z oceľovej pásoviny alebo maloformátovou kockou z prírodného kameňa.

    Var. 2, obnova alejí ozdravením:

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica | Lazovná 8 | 975 65 Banská Bystrica | Slovenská republika
Tel.:+421 48 24 55 111 | e-mail: podatelna.bb@pamiatky.gov.sk | www.pamiatky.sk

- Akýkoľvek obrubník na stabilizáciu telesa chodníka je neprípustný pri starej aleji (prípustný je pri nových dosadbách).
- Starý asfalt odstrániť ručne odkopávkou.
- Nerovnosti podkladu urovnať dosypaním materiálu, nie odoberaním, urovnávanie pláne narušením rastlého terénu je neprípustné.
- Zvýšenie nivelety chodníka oproti dnešnému stavu je prípustné do 100 mm.
- Navýšené teleso chodníka na okrajoch dosypať ornicou.

14. V centrálnom bode parkovej kompozície (miesto, kde je dnes situovaný altánok) je možné situovať:
    a) kvetinový záhon (podľa obdobia založenia v roku 1821 a neskorších úprav z roku 1896),
    b) kruhovú fontánu (prípustná plošná alternatíva k pôvodnému kvetinovému záhonu) s vodnou plochou s tryskou; originál vyhotovený na vysokej výtvarno - umeleckej úrovni. Priemer kruhu vodnej plochy bude zhodný s priemerom pôvodného kvetinového záhona,
    c) zrekonštruovať pôvodný hudobný altánok in situ použitím tradičných materiálov,
    d) navrhnúť nový hudobný altánok:
        - po obvode altánku zachovať záhon, resp. existujúcu zatrávnenú plochu
        - zachovať komorný charakter; (na organizovanie zhromaždení slúžia iné mestské priestory – námestia)
        - navrhnúť priemer a výškové riešenie zhodne s existujúcim altánkom
        - ponechať voľne prístupný, s otvorenými stenami (všetkými)
        - vyhotoviť originál na vysokej výtvarno – umeleckej úrovni (prípustné je aj minimalistické subtílne riešenie, ktoré bude tvarom a hmotou odkazovať na pôvodný altánok).
        - použiť prírodné materiály; vylúčiť použitie hliníku a plastu.

Inžinierske siete:

15. Inžinierske siete viesť, pokiaľ to umožní trasovanie vodovodu PSV DN 500, priestorom centrálnej promenády.
16. Minimalizovať výkopové práce v parkovej ploche za účelom vedenia inžinierskych sietí mimo priestor centrálnej promenády.
17. Výkopové práce v starých alejach za účelom uloženia nového podzemného elektrického vedenia, vrátene jeho uloženia v strede chodníka; sú neprípustné.
18. Nové osvetľovacie telesá v alejach napojiť na staré existujúce elektrické vedenie; v prípade nefunkčného starého vedenia, nové vedenie realizovať spôsobom:
    - hlavnú trasu viesť v parkovej ploche v bezpečnej vzdialenosti od koreňov stromov - min. 7 m od osi aleje
    - kolmé prípojky k svietidlám vyhotoviť v minimálnom potrebnom množstve, výkopy realizovať so šetrným zásahom do koreňového systému (ručne).
19. V prípade jednorazovej obnovy alejí v zmysle variantu č. 1 je prípustné viesť podzemné elektrické vedenie stredom chodníka.

Parkový mobiliár, osvetľovacie telesá:

20. Realizovať v alternatívach:
    - v historizujúcom slohu, vo výraze korešpondujúcom s výrazom pôvodného mobiliáru zdokumentovanému na historických fotografiách;

    - v minimalistickom výraze bez slohových atribútov;
    - použiť materiály - oceľ, liatina, kameň, drevo

    konkrétne riešenia počas spracovania PD predložiť na schválenie KPÚ Banská Bystrica.
21. Odstrániť všetky negatívne pôsobiace a typizované prvky z plochy parku.

Vodné prvky:

22. Pitie fontány situovať do priestoru centrálnej promenády príp. do segmentu vymedzenom na doplnkové relaxačné funkcie; bez vytvorenia samostatných komunikácií pre ich použitie.
23. Dve chodníkové, resp. pochôdzne fontány situovať do centrálnej promenády v mieste križovania chodníkov s okružným chodníkom.

Segment v JZ časti parku (viď. grafická príloha):

24. Do segmentu v JZ časti parku vymedzenom alejami sústrediť prvky, ktoré sú kľúčové pre zmysluplné využitie parku – prekládka detského ihriska (iba v prípade realizácie projektu: „Mini okružná križovatka") a odpočívadla.
25. Výber hracích prvkov na detskom ihrisku voliť z prevahou prírodných materiálov, v neutrálnej farebnosti; uprednostniť atypické detské ihrisko, ktoré pôsobí výtvarne.
26. Stavebný objekt na parcele č. 2691/2 pri volejbalovom ihrisku obnoviť v pôvodnej hmote s funkciou bufetu so sociálnym zariadením.
27. V segmente je prípustné navrhnúť nové chodníky s povrchovou úpravou mlatu len v nevyhnutne potrebnom rozsahu; na plochách existujúcej zelene nevytvárať nové súvislé spevnené plochy.
28. Inžinierske siete nevyhnutné pre prevádzku objektov v segmente realizovať len v miestach bez rizika narušenia koreňového priestoru stromov.
29. Do návrhu odpočívadla zakomponovať existujúce staré mlynské kamene.
30. Existujúci murovaný objekt na parcele č. 2690/2,3 (mýtny domček) určený na asanáciu, je možné posunúť (resp. nahradiť formou repliky), do priestoru parku pri kruhovom objazde.

Všeobecné podmienky:

31. Na ploche parku nie sú prípustné žiadne nové stavby, priestorové zariadenia, ani spevnené plochy.
32. Vylúčiť situovanie typizovaných a katalógových prvkov.
33. Spracovať **prípravnú dokumentáciu** v rozsahu:

    a) inventarizáciu všetkých drevín v parku

    v priebehu spracovania prerokovať s KPÚ Banská Bystrica a predložiť k vydaniu osobitného záväzného stanoviska. **Schválená prípravná dokumentácia bude podkladom pre spracovanie projektovej dokumentácie.**

34. Spracovať **projektovú dokumentáciu** v rozsahu:

    a) projekt pre stavebné povolenie v zmysle stavebného zákona, súčasťou budú aj výkresy:
    - inžinierskych sietí, spevnených plôch (špecifikácia a kladenie dlažby), rekonštrukcie stavebných objektov, sadových úprav, fontán, prvkov drobnej architektúry, mobiliáru a osvetľovacích telies, informačného systému, vrátane rozmiestnenia, a pod.,
    - plán budúcej údržby zelene

v priebehu spracovania prerokovať s KPÚ Banská Bystrica a predložiť k vydaniu osobitného záväzného stanoviska.

Projektovú dokumentáciu obnovy môže spracovať len fyzická osoba autorizovaná podľa osobitného predpisu (§ 32, ods. 8), v tomto prípade - autorizovaný krajinný architekt.

35. Pri realizácii zemných a výkopových prác, ohlásiť termín ich začatia minimálne 7 dní vopred KPÚ Banská Bystrica, písomne alebo telefonicky na tel. č. 048/24 55 824.
36. Umožniť KPÚ Banská Bystrica zrealizovať obhliadku zemných prác súvisiacich s obnovou NKP.
37. V prípade odkrytia nepredpokladaného nálezu v priebehu obnovy, nález oznámiť KPÚ Banská Bystrica najneskôr na druhý pracovný deň po jeho odkrytí.
38. Začiatok a predpokladaný koniec obnovy NKP oznámiť písomne KPÚ Banská Bystrica 5 dní vopred.
39. Každú zmenu zámeru, posudzovaného v tomto rozhodnutí je vlastník povinný prerokovať s KPÚ Banská Bystrica.

Podľa § 44a pamiatkového zákona toto rozhodnutie stratí platnosť po uplynutí troch rokov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti, ak v tejto lehote nebude vykonaný úkon, na ktorý sa vzťahuje.

Štátny pamiatkový dohľad v zmysle § 11 ods. 2 pís. a) pamiatkového zákona na úseku ochrany pamiatkového fondu bude vykonávať Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica.

Toto rozhodnutie sa vzťahuje iba k prácam vymedzeným vo výrokovej časti rozhodnutia a nenahrádza rozhodnutie alebo záväzné stanovisko Krajského pamiatkového úradu Banská Bystrica k iným prácam na predmetnej nehnuteľnosti.

Odôvodnenie:
KPÚ Banská Bystrica prijal dňa 10.01.2022 žiadosť vlastníka Mesta Banská Bystrica, Československej armády č. 26, Banská Bystrica, o vydanie rozhodnutia o zámere vykonať obnovu NKP, *„PARK MESTSKÝ“*, parc. CKN č. 2690/1, 2, 2691/1, 2 v k. ú. Banská Bystrica, zapísanej v ÚZPF pod č. 10781/1. List vlastníctva a kópia katastrálnej mapy boli vyhotovené KPÚ Banská Bystrica cez katastrálny portál.

Vlastník v žiadosti o vydanie rozhodnutia o zámere obnovy parku špecifikoval predpokladané plošné a priestorové zmeny týkajúce sa zelene, spevnených plôch, verejného osvetlenia a závlahy, parkového mobiliáru, umeleckých diel a detského ihriska. Obnovu NKP na parc. CKN č. 2692/1, 2, 3, 4, 5 v k. ú. Banská Bystrica vlastník neplánuje.

Podľa § 32 ods. 1 pamiatkového zákona: *„Obnova NKP je súbor špecializovaných umelecko - remeselných a iných odborných činností, ktorými sa vykonáva údržba, konzervovanie, oprava, adaptácia alebo rekonštrukcia NKP alebo jej časti s cieľom zachovať jej pamiatkové hodnoty. Obnovou na účely pamiatkového zákona sa rozumejú aj činnosti, ktoré nepodliehajú ohláseniu ani povoleniu podľa osobitného predpisu“.*

Podľa § 32 ods. 4 pamiatkového zákona: *„V rozhodnutí o zámere obnovy krajský pamiatkový úrad uvedie, či navrhovaný zámer je z hľadiska záujmov chránených pamiatkovým zákonom prípustný a určí podmienky, za ktorých možno predpokladaný zámer pripravovať a vykonávať tak, aby sa NKP neohrozila, nepoškodila alebo nezničila, najmä či tieto práce možno pripravovať iba na základe výskumov, inej prípravnej dokumentácie a projektovej dokumentácie a zároveň uloží vlastníkovi NKP povinnosť oznámiť krajskému pamiatkovému úradu vopred začiatok obnovy a predpokladaný koniec obnovy“.*

Mestský park v Banskej Bystrici je evidovaný v registri nehnuteľných NKP v ÚZPF od roku 1994. Dôvodom vyhlásenia za NKP bola skutočnosť, že park je reprezentatívnou ukážkou vývoja záhradného umenia na našom území. Do súčasnosti sa dochoval takmer v pôvodnom rozsahu, v pôvodnom dispozičnom riešení, s alejami v ich pôvodnom trasovaní.

Projekt na úpravu parku bol vypracovaný v roku 1896 budapeštianskym architektom Árminom Petzom. Návrh kompozične vychádzal zo staršej existujúcej dispozície parku, bol doplnením systému komunikácií, alejových výsadieb, skupinových i solitérnych výsadieb stromov a krov a mobiliáru parku. Základom novej kompozície bol systém radiálne usporiadaných cestných komunikácií s alejovými výsadbami s centrálnou kruhovou plochou s kvetinovým záhonom. Hlavná priečna os (JV-SZ) bola rozšírená a doplnená parterovou úpravou, čím vznikla centrálna promenáda. Doplnené boli dva okružné systémy komunikácií s výsadbami. Navrhované úpravy boli takmer v celom rozsahu realizované. Výnimku predstavuje vonkajšia okružná komunikácia, ktorú sa zrealizovať nepodarilo. Túto podobu s menšími úpravami si mestský park zachoval dodnes. V roku 1910 bolo vo východnej časti parku vybudované detské ihrisko, v roku 1914 bol park doplnený aj tenisovými ihriskami, ktoré boli v roku 1926 rozšírené. V roku 1932 bol v centrálnej kruhovej ploche postavený drevený altánok s kruhovým pôdorysom, slúžil na usporadúvanie koncertov vojenských hudieb (hudobný pavilón). V roku 1950 bolo do južnej časti parku umiestnené súsošie matky s dieťaťom od akademického sochára Karola Dúbravského. V dvadsiatych rokoch 20. storočia bola na SZ konci promenády vybudovaná fontána (napájadlo), tzv. grotta. V 60 - tych rokoch 20. storočia pribudlo v parku v blízkosti grotty odpočívadlo s použitím starých mlynských kameňov. Komunikácie mali do druhej polovice 20. storočia nespevnený povrch.

Predmetom pamiatkovej ochrany a nositeľom pamiatkových hodnôt je: dispozícia parku, trasovanie chodníkov a najmä vegetačná podstata, ktorá tvorí park – stromy (podľa založenia v roku 1821). V parku sa nachádzajú objekty, ktoré nie sú súčasťou pôvodnej kompozície, boli do parku vnesené v rôznych časových obdobiach a vykazujú rôznu výtvarno - umeleckú hodnotu (v aktualizačnom liste spracovanom Ing. A. Faturovou 05/2013 definované architektonické a výtvarné prvky, v návrhu na zápis do ÚZPF, spracovanom Ing. Júliou Laubovou, 05/1993, je v odôvodnení návrhu uvedené: *“Park má kultúrno – historický význam ako pôvodný mestský park v ochrannom pásme NPR s charakteristickými dobovými prvkami (altánok, vtáčie napájadlo, systém alejí a pod.)* a návrh opatrení: *„Vyžaduje si obnovu a doplnenie pôvodných výsadieb, zlepšenie údržby a obnovu funkcie altánku“).* Medzi tieto objekty patrí altánok, torzo tzv. „grotty“, torzo odpočívadla z mlynských kameňov a socha matky s dieťaťom od akademického sochára Karola Dúbravského. Sochárske dielo je hodnotný umelecký artefakt, drevený altánok, torzo „grotty“ a torzo odpočívadla nemajú významnú umelecko - historickú hodnotu. Pre obyvateľov mesta však majú hodnotu nostalgickú. Existujúce detské ihrisko v prípade realizácie stavby „Mini okružná križovatka“ je ohrozené z dôvodu zabezpečenia bezpečnostno - technických požiadaviek. S ohľadom k týmto skutočnostiam sme pre objekty, vyčlenili segment v JZ časti parku vymedzenom alejami (viď. grafická príloha), kde môže byť premiestnené detské ihrisko príp. i odpočívadlo s využitím mlynských kameňov. Obnovenie „grotty“ je na zváženie, dielo už nedisponuje výraznými hodnotami, replika sochy sediacej ženy (toho času vo vlastníctve Okrášľovacieho spolku) je ideová rekonštrukcia; dielo môže byť z parku odstránené, príp. nahradené.
KPÚ Banská Bystrica vo výrokovej časti rozhodnutia uviedol podmienky, za ktorých je navrhovaný zámer obnovy parku prípustný a za ktorých možno predpokladaný zámer obnovy pripravovať.

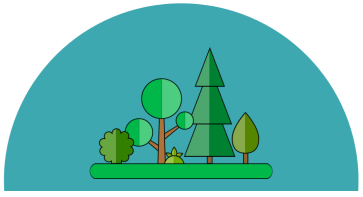

Vegetačná zložka:

V článku č. 1 Florentskej charty (ďalej len „Charta") sa uvádza: *„Historická záhrada je architektonická a vegetačná kompozícia, ktorá je z hľadiska dejín alebo umenia celospoločensky významná"*. Charta je dokument, ktorý slúži ako teoretické východisko pri obnove historických parkov a záhrad, ktorý prijal Medzinárodný výbor pre historické záhrady ICOMOS-IFLA na svojom zasadnutí dňa 21. mája 1981 vo Florencii. V zmysle článku č. 2 Charty je: *„historická záhrada architektonická kompozícia, ktorej podstatné zložky sú predovšetkým rastlinné, takže živé a ako také pominuteľné a obnoviteľné"*. Samotná Charta teda pripúšťa v prípade dožitia rastlinnej zložky pamiatky jej výmenu, čo je jasne formulované aj v článku č. 11, a to: *„záhradu možno udržiavať v dobrom stave okamžitými čiastkovými náhradami a ak je to potrebné - v dlhodobom výhľade - cyklickou obnovou"*. Ťažiskovým problémom mestského parku v Banskej Bystrici sú aleje, ktoré boli vysadené na prelome 19. a 20. storočia. V súčasnosti však nemôžeme hovoriť o 120 - ročných alejach, nakoľko tieto boli počas celej svojej existencie kontinuálne prerieďované zo zdravotných, bezpečnostných dôvodov, v dôsledku kalamít a kontinuálne dosádzané. Výsledkom sú dnes aleje nehomogénne, v druhovej skladbe i vekovej štruktúre. Koruny stromov sa klenú nad frekventovanými chodníkmi, pričom najmä v mimo vegetačnom období pohľad do korún ukazuje zlý zdravotný stav stromov, pád odumretých krehkých konárov ohrozuje návštevníkov parku. Zásah do porastovej štruktúry je nevyhnutný. Akémukoľvek rozhodnutiu o spôsobe jej obnovy musí predchádzať kvalifikovaný prieskum vegetačnej zložky parku, najmä stromov v alejach, jeho vyhodnotenie a následne odborne podložený návrh obnovy vegetačnej zložky parku. So zreteľom k týmto skutočnostiam nariadil správny orgán vo výrokovej časti podmienku vyhotoviť prípravnú dokumentáciu - inventarizáciu drevín. Ako je vyššie uvedené, v zmysle medzinárodne uznaného dokumentu akým je Charta, je obnova vegetačnej zložky parku prípustná aj okamžitou náhradou rastlinnej zložky v prípade jej dožitia. Tunajší úrad zvážil aj túto možnosť obnovy, čo je ako variant č. 1 uvedené vo výrokovej časti. Realizácia obnovy v zmysle variantu č. 1 je obnovou parku pre ďalšie generácie. Park a akákoľvek krajinárska úprava nie je koncipovaná pre časový horizont štyroch rokov. Pri kompromisnom spôsobe obnovy alejí v zmysle variantu č. 2 zásadný problém mestského parku neriešime, iba jeho riešenie presúvame na ďalšie generácie. Napriek tomu, je aj tento spôsob obnovy alejí prípustný, pamiatkové hodnoty parkového objektu budú zachované. V minulosti bola v parku bohatá kvetinová výzdoba, strážnik v parku dohliadal na poriadok.

Parkové komunikácie:

Spôsob obnovy parkových komunikácií je závislý na variante obnovy alejí. V prípade variantu č. 2, pri zachovaní existujúcich alejových stromov, sa tomuto faktu musí podriadiť stavebnotechnické riešenie komunikácií. **Komunikácia ako stavebný prvok v parku je podriadená vegetačnej zložke.** Chodníky v alejach sú zdeformované pôsobením koreňových systémov stromov, až na pôdny povrch vystupujú hrubé korene a koreňové nábehy. Založenie parkového chodníka obvyklým spôsobom, to zn. výkop lôžka v zmysle STN noriem a osadenie obrubníkov, by všetky stromy v alejach odsúdilo na postupný zánik. Okrem toho, hrubé korene stromov plnia stabilizačnú funkciu, ich podrezaním by sa stabilita už teraz prestarlých stromov ešte viac znížila a hrozilo by úplné uzatvorenie parku pre verejnosť z bezpečnostných dôvodov. Vzhľadom k týmto skutočnostiam rozhodol orgán ochrany pamiatkového fondu o alternatívnom spôsobe založenia mlatového chodníka, a to navýšením nivelety o 100 mm s vylúčením osadenia obrubníkov. Iná situácia je pri obnove chodníkov centrálnej promenády. Obmedzenia v zmysle ochrany koreňového systému stromov sú v tomto prípade bezpredmetné. V pôvodnej koncepcii parku mali chodníky promenády mlatovú povrchovú úpravu, vzory z minulosti však nemôžeme preberať mechanicky, musíme ich kriticky prehodnocovať a zohľadňovať súčasné potreby a možnosti (v čase založenia parku sa po plochách nepohybovali kosačky ale muži s ručnými kosami).

Prípustné je variantné riešenie povrchovej úpravy chodníkov promenády, a to buď formou mlatu, alebo maloformátovou kamennou kockou. Povrchová úprava kamennou kockou je odolnejšia a počíta s pohybom mechanizácie pri údržbe parku.

Inžinierske siete:

Nakoľko zámerom obnovy je obnova parkového objektu, sú vegetačné prvky funkčne aj významom nadradené všetkým stavebným prvkom. Pri akýchkoľvek prácach, najmä zemných, musí byť prvoradá ochrana stromov a ich koreňového priestoru. Ochranu drevín pri stavebnej činnosti upravuje Arboristický štandard č. 2 (ďalej len „Štandard"). V súlade s ustanoveniami Štandardu sú výkopové práce v alejach zásahom do chráneného koreňového priestoru stromov, a teda neprípustné.

Parkový mobiliár, osvetľovacie telesá:

Výber parkového mobiliáru a osvetľovacích telies sme neobmedzili striktnými podmienkami, prípustné sú riešenia historizujúce i minimalistické, prioritou je kvalita výtvarno - architektonického riešenia. KPÚ Banská Bystrica disponuje historickou fotodokumentáciou, na ktorej sú viditeľné prvky mobiliáru.

Vodné prvky:

Pôvodná koncepcia parku neobsahovala žiadne vodné prvky. S ohľadom na prebiehajúce klimatické zmeny, ktorých prejavy sa v budúcnosti budú s najväčšou pravdepodobnosťou zintenzívňovať, pokladáme doplnenie vodných prvkov v parkoch za žiaduce. Napriek tomu, že z hľadiska pamiatkovej ochrany ide o novotvary, vo forme pochôdznych fontán sú tieto akceptovateľné. Prinášajú do parku v letných mesiacoch osvieženie a zábavu najmä pre deti, pričom sa neuplatňujú v hmote ani výraze parkovej kompozície. Pôvodne boli v miestach promenády dve väčšie odpočívadlá, v ich strede sa nachádzal kruhový motív, pravdepodobne išlo o kvetinový záhon. Tento stav bol zachovaný ešte v polovici 20. storočia. Pochôdzne fontány odkazujú k tomuto pôvodnému riešeniu, avšak novými výrazovými prostriedkami. Kruhová fontána s vodnou plochou a tryskou v centrálnom bode parkovej kompozície (miesto kde je dnes situovaný altánok) je tiež novotvarom, ktorý pokladáme za akceptovateľný, za plnohodnotnú plošnú alternatívu k pôvodnému kvetinovému záhonu. Vzhľadom na dominantnú polohu, musí byť riešená na vysokej výtvarnej - umeleckej úrovni, nesmie byť použitá žiadna typizovaná fontána.

Segment v JZ časti parku:

Pôvodná koncepcia parku nepočítala s tenisovými kurtami, ani s volejbalovým ihriskom, ani s inými objektmi (altánok, grotta, sochy), ktoré sa v priebehu dvadsiateho storočia postupne do parku dostali, a s ktorými sa obyvatelia mesta zžili. Zámer obnovy parku je príležitosťou, ako tento živelný proces usmerniť a zastaviť. Trieštenie pôvodnej architektonicky čistej kompozície rôznymi dodatočne pridanými objektmi je potrebné eliminovať. Vyčlenenie jedného segmentu z plochy parku pre situovanie niektorých týchto objektov je z pamiatkového hľadiska kompromisom, ktorým orgán ochrany pamiatkového fondu zohľadňuje záujmy a potreby obyvateľov mesta.

Na ploche NKP parc. 2690/2 k. ú. Banská Bystrica („Mini okružná križovatka , Dopravný uzol: MK ul. Tajovského – ul. Janka Kráľa, Banská Bystrica") je navrhnutý aj nový úsek chodníka pre peších, preložky sietí, osvetlenie. Rozhodnutie č. KPUBB- 2021/19584-5/FRA,KLA zo dňa 23.04.2021, Záväzné stanovisko č. KPUBB-2021/2338-4/14814/FRA, KLA dňa 25.02.2021:

- *vylučuje umiestniť na ploche NKP stožiar osvetlenia,*

- *realizovať nový chodník na ploche NKP, osvetlenie križovatky a nasvetlenie priechodu pre peších riešiť v súlade s PD „Revitalizácia mestského parku" – ktorá bude spracovaná*

Vyjadrenie KPÚ Banská Bystrica k pripomienkam zástupcov vlastníka uplatneným v rámci konania:
Pripomienka k charakteru podmienok stanovených pre obnovu parku:

- Orgán ochrany pamiatkového fondu rozhoduje v každom konkrétnom prípade obnovy na základe stavu poznania predmetnej pamiatky individuálne, a preto žiadne podmienky, ktoré orgán ochrany pamiatkového fondu určuje, z podstaty veci nemôžu mať prejudikatívny charakter. Podmienky rozhodnutia platia pre obnovu parku v Banskej Bystrici a nie pre obnovu obdobných parkov.

Pripomienka, že stanovené podmienky obnovy znižujú kreatívne možnosti spracovateľovi PD.

- Pri obnove objektov evidovaných v ÚZPF ako nehnuteľná NKP sa architektonická tvorba podriaďuje limitom, ktoré stanovuje orgán ochrany pamiatkového fondu v záujme zachovania pamiatkových hodnôt územia alebo objektu. Súčasní architekti sú si vo väčšine prípadov vedomí špecifík tvorby v pamiatkovom prostredí, a to tak stavební architekti ako architekti krajinní, mnohí sa na tento druh tvorby špecializujú, študuje sa tiež ako samostatný odbor na FA STU.

Pripomienka, že stanovené podmienky obnovy idú nad rámec, nakoľko priestorové možnosti a multifunkčnosť riešenia stanoví architektonická súťaž.

- Súťaž ani žiadne zo súťažných riešení, ani rozhodnutie žiadneho orgánu nestanoví priestorové možnosti, tie sú dané a nemenné.
- Vo výrokovej časti rozhodnutia tunajší úrad akceptoval v parku objekty, ktoré sú nositeľmi minimálne siedmich funkcií (detské ihrisko, volejbalové ihrisko, altánok, odpočívadlo, bufet so sociálnym zariadením, fontány, pitie fontány), ktoré pôvodné historické riešenie parku neobsahovalo. Toto riešenie je z pamiatkového hľadiska kompromisom, ktorým orgán ochrany pamiatkového fondu zohľadňuje požiadavky vlastníka ako i sentiment občanov.

Pripomienka k podkladom na základe ktorých KPÚ BB formuloval podmienky obnovy parku (kompozičná podoba parku z roku 1821).

- Orgán ochrany pamiatkového fondu disponuje archívnymi podkladmi o predmetnej veci, na základe ktorých rozhoduje. Podľa archívnych materiálov bol mestský park založený v roku 1821 v priestore bývalého vojenského cvičiska a pokusnej strelnice na tzv. Dolných lúkach. O kompozičnej podobe parku z tohoto ranného obdobia nemáme žiadne informácie, ani sa na ne v žiadnej z podmienok stanovených pre obnovu parku neodvolávame. Údaj o založení parku však uvádzame ako informáciu o tom, že kompozícii, ktorá je nám známa z neskorších mapových podkladov predchádzalo obdobie o ktorom vieme len to, že plocha dnešného parku mala funkciu parku už v roku 1821.

Požiadavka na zachovanie altánku, ktorý má podporiť multifunkčnosť a nadčasovosť tohoto priestoru a vytvoriť tu podmienky pre zhromažďovací priestor.

- Požiadavku správny orgán akceptuje s obmedzením, že v altánku bude možné organizovať iba komorné akcie, na organizovanie zhromaždení slúžia iné mestské priestory – námestia. Vybudovať altánok, bola v minulosti požiadavka vojenských kapiel (hudobný altánok).

Požiadavke o nadčasové riešenie centrálneho priestoru orgán ochrany pamiatkového fondu nerozumie. Pôvodné riešenie parku dochované až do súčasnosti už svoju nadčasovosť preukázalo, park aj po takmer dvoch storočiach existencie stále plní všetky svoje funkcie. Akékoľvek vstupy meniace pôvodnú koncepciu sú z pamiatkového hľadiska neprípustné a tiež nežiadúce, pokusy o "nadčasové" riešenia môžu skutočnej a vekom preukázanej nadčasovosti iba poškodiť. KPÚ Banská Bystrica má za to, že nové riešenia by nemali vznikať na úkor dochovaného architektonického dedičstva, ale nadväzovať na jeho hodnoty a doplňovať ich. Módnosť a novátorstvo často vedú ku kolíznym situáciám nových stavebných zásahov s dochovaným pamiatkovým fondom, keď nové materiály „nedokážu spolupracovať" s pôvodnou pamiatkovou podstatou alebo, keď je nový zásah silnejší vo vzťahu k zachovaným hodnotám. Pravidlá pre používanie novodobých materiálov sú obsiahnuté v medzinárodnom dokumente Benátska charta.

Požiadavka na umiestnenie lavičiek.

- Z analýzy architektonického riešenia parku a jeho urbanistickej previazanosti so sídlom je na prvý pohľad zrejmé, že chodníky v parku sú funkčne diferencované, z čoho vyplýva aj ich rozdielne architektonicko – stavebné riešenie. Chodník okružný, centrálny priestor parku a priestor promenády sú nositeľmi funkcie relaxačnej, chodníky radiálne slúžia primárne transferu tak v interiéri parku, ako aj transferu obyvateľov cez park do iných mestských častí. Týmto funkciám je podriadené aj ich architektonicko – stavebné riešenie, niky na umiestnenie lavičiek, preto na riadiálnych chodníkoch nikdy neboli. Tento logický záver, ktorý vyplynul z analýzy, tiež podporujú staré mapové podklady, kde sú niky a odpočívadlá zakreslené iba na okružnom chodníku a v priestore centrálnej promenády. Obyvatelia mesta transfer cez park využívajú aj v súčasnosti po viac ako storočí od založenia parku, čo svedčí o nadčasovosti pôvodného návrhu a genialite jeho autora, ktorého návrh musíme s pokorou rešpektovať.

Požiadavka ponechať asanáciu stromov (max. 4 – 5 kusov) v centrálnom priestore na návrh riešenia.

- Z analýzy architektonického riešenia parku a tiež zo všetkých historických máp a výkresov je zrejmé, že najvýznamnejšou časťou parku bola centrálna promenáda, centrálny priestor s dnešným altánkom je len jej súčasťou. Dnes je tento kompozičný zámer pre laika ťažko čitateľný, avšak oko odborníka ho vidí na prvý pohľad. Otvorenie priehľadu naprieč promenádou je preto návratom k pôvodnému riešeniu a obnovou parkovej kompozície v zmysle návrhu budapeštianskeho záhradníka Ármina Petza z roku 1896. Úvaha, "ponechať stromy ak nebudú v konflikte s návrhom riešenia" je neakceptovateľná, pretože návrh riešenia je daný, orgán ochrany pamiatkového fondu, projektant a aj vlastník ho musia rešpektovať. Taktiež konkrétne dreviny, ktoré v parku nemôžu zostať so zdravotných a kompozičných dôvodov presne vygeneruje inventarizácia drevín.

Požiadavka riešiť povrchovú úpravu chodníkov promenády a centrálneho priestoru variantne.

- Orgán ochrany pamiatkového fondu prijíma námietku a povrchovú úpravu týchto chodníkov vo výrokovej časti rozhodnutia navrhuje vo variantnom riešení.

Informácia o existencii vodovodu PSV DN 500.

- Pri vypracovávaní podkladov pre rozhodnutie nemal tunajší úrad k dispozícii informácie ani výkresovú dokumentáciu o existencii podzemných sietí. Tieto sú nevyhnutným podkladom, ktoré zadávateľ poskytne spracovateľovi projektovej dokumentácie. Ak cez park diagonálne

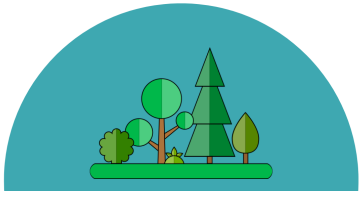

vedie trasa vodovodu PSV DN 500, (čo vyplynulo z rokovania o podmienkach obnovy parku zo dňa 29.03.2022), túto skutočnosť bude rešpektovať projektová dokumentácia, ktorá bude hľadať spôsob privedenia vodovodu do parku.

Požiadavka na vedenie rozvodov elektriny verejného osvetlenia stredom chodníka v alejach.

- Orgán ochrany pamiatkového fondu trvá na podmienkach vedenia elektrických rozvodov v zmysle výrokovej časti rozhodnutia. Dôvody, pozri časť "odôvodnenie". V odbornej literatúre sa objavujú štúdie, ktoré potvrdzujú aj negatívny vplyv umelého nasvecovania korún stromov. Podrezanie koreňového systému spolu s nasvietením by stromy v krátkom časovom horizonte zabilo. Požiadavka mesta Banská Bystrica, aby táto podmienka mala iba odporúčací charakter, a to v zmysle "technické riešenie citlivé ku koreňovému systému, vyvarovať sa vážnejších terénnych úprav v koreňovom priestore stromov", je pre orgán ochrany pamiatkového fondu neprijateľná. Aleje v parku sú nosný prvok kompozície, predmet pamiatkovej ochrany, dianie okolo alejí pozorne sleduje verejnosť, ich obnova musí byť profesionálna a nemôže stáť na odporúčaniach a vágnych pojmoch ako "citlivé riešenie, vážnejšie terénne úpravy" a podobne.

Požiadavka stavebnotechnického riešenia chodníkov v alejach v zmysle var. 1, to zn. chodník s výkopom lôžka a osadením obrubníka.

- Orgán ochrany pamiatkového fondu trvá na stavebno – technickom riešení obnovy chodníkov v alejach v zmysle výrokovej časti rozhodnutia. Vlastník zdôvodňuje svoju požiadavku snahou o kvalitné a dlhotrvácnejšie riešenie. S názorom, že takéto riešenie chodníkov by bolo kvalitnejšie a dlhotrvácnejšie sa stotožňujeme, avšak ako sme uviedli vyššie, v parku je vegetačná zložka nadradená zložke stavebnej, a preto trváme na riešení, ktoré je kvalitnejšie a dlhotrvácnejšie vo vzťahu k stromom.

Vzhľadom na skutočnosť, že pri realizácii stavby nie je možné vylúčiť výskyt archeologických nálezov, KPÚ Banská Bystrica upozorňuje:

- ak počas realizácie stavebných prác dôjde k zisteniu archeologických nálezov, určí podľa § 127 ods. 1 a 2 zákona č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov (ďalej len „stavebný zákon") príslušný stavebný úrad po dohode s krajským pamiatkovým úradom podmienky zabezpečenia archeologických nálezov.
- podľa § 40 ods. 2 a 3 pamiatkového zákona a § 127 stavebného zákona v prípade nájdenia archeologického nálezu je osoba zodpovedná za vykonanie prác alebo nálezca povinný tento ihneď nahlásiť KPÚ Banská Bystrica, tel. č.: 048/2455824. Oznámenie o náleze je povinný urobiť nálezca alebo osoba zodpovedná za vykonanie prác, pri ktorých došlo k nálezu, najneskôr na druhý pracovný deň po jeho nájdení. Nález sa musí ponechať bezo zmeny až do obhliadky KPÚ Banská Bystrica alebo ním poverenou odborne spôsobilou osobou, najmenej však tri pracovné dni odo dňa ohlásenia. Do obhliadky je nálezca povinný vykonať všetky nevyhnutné opatrenia na záchranu nálezu, najmä zabezpečiť ho proti poškodeniu, znehodnoteniu, zničeniu a odcudzeniu. Archeologický nález môže vyzdvihnúť a premiestniť z pôvodného miesta a z nálezových súvislostí iba oprávnená osoba metódami archeologického výskumu.

KPÚ Banská Bystrica upozorňuje, že pri spracovaní PD je nutné dodržať:

- §32 ods. 8 pamiatkového zákona,
- Zákon slovenskej národnej rady č. 138/1992 o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch, § 4a.

Spracovateľom komplexnej projektovej dokumentácie obnovy historického parku - nielen jeho „zelenej časti", podľa pamiatkového zákona a zákona o autorizovaných architektoch a autorizovaných stavebných inžinieroch - má byť krajinný architekt.

Podkladom na vydanie rozhodnutia o zámere obnovy mestského parku v Banskej Bystrici bola žiadosť vlastníka, aktualizačný list NKP s prílohami, návrh na zápis do ÚZPF, závery z miestnej ohliadky parku a pripomienok zástupcov vlastníka uplatnených v rámci konania.

KPÚ Banská Bystrica v rozhodnutí požaduje zachovať a obnoviť mestský park v kompozičnej podobe zachovanej z doby jeho založenia v roku 1821, roku 1896 (projekt budapeštianskeho architekta Ármina Petza) a neskorších úprav, eliminoval prístupy, ktoré by narušili ***génia loci historického parku.*** Zásah do existujúceho historického prostredia predstavuje dôležitý proces, odrážajúci rešpektovanie minulosti s náhľadom do budúcnosti so zámerom vytvoriť jeden súrodý symbiotický celok. Výpoveď doby, spoločenských hodnôt, vyjadrenie invencie a originality, úcty k už vytvorenému sú odkazy, ktoré by mali byť zhmotnené v architektonickom návrhu.

KPÚ Banská Bystrica konal podľa § 32 ods. 2 a 4 pamiatkového zákona, posúdil predložený zámer z hľadiska ochrany individuálnych hodnôt predmetných NKP, záujmov chránených pamiatkovým zákonom, pričom nezistil dôvody, ktoré by pri dodržaní určených podmienok neumožňovali vykonať obnovu a rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti rozhodnutia.

Štátny pamiatkový dohľad na úseku ochrany pamiatkového fondu podľa § 32 ods. 13 pamiatkového zákona bude vykonávať KPÚ Banská Bystrica.

Podľa § 44a pamiatkového zákona toto rozhodnutie po uplynutí troch rokov odo dňa nadobudnutia právoplatnosti stráca platnosť, ak v tejto lehote nebol vykonaný úkon, na ktorý sa vzťahuje.

Poučenie:
Proti tomuto rozhodnutiu je možné podať odvolanie Krajskému pamiatkovému úradu Banská Bystrica, Lazovná č. 8, 975 65 Banská Bystrica v súlade s § 53 a 54 správneho poriadku v lehote 15 dní odo dňa doručenia. Toto rozhodnutie je preskúmateľné súdom po vyčerpaní riadnych opravných prostriedkov.

Ing. arch. Mária Flórová
riaditeľka
Krajského pamiatkového úradu
Banská Bystrica

Doručuje sa do vlastných rúk (s opakovaným doručením):
Mesto Banská Bystrica, Československej armády č. 26, 974 01 Banská Bystrica.

Príloha:
Mapa s vyznačením segmentu v JZ časti parku.

Na vedomie:
Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica, Lazovná 8, 975 65 Banská Bystrica; na založenie do spisu.

Krajský pamiatkový úrad Banská Bystrica | Lazovná 8 | 975 65 Banská Bystrica | Slovenská republika
Tel.:+421 48 24 55 111 | e-mail: podatelna.bb@pamiatky.gov.sk | www.pamiatky.sk

MESTO BANSKÁ BYSTRICA

DIALOGUE CENTRE

OGP LOCAL Banská Bystrica

Open Government Partnership

Príloha č.3:

List od parku (spracované Evou Mazancovou zo spomienok a z rozhovorov s Bystričankami a Bystričanmi, prezentované na odbornej konferencii 1.4.2022)

"Milé účastníčky a účastníci Konferencie o MNE!

Ďakujem Vám, že ste prišli, a že sa zaujímate, ako by som mohol ja a ďalšie parky mne podobné vyzerať po revitalizácii.... Dovolím si porozprávať Vám, ako ma majú v srdciach a mysliach uložení Bystričania a Bystričanky, ktorí si na mňa v posledných mesiacoch zaspomínali. Najviac ma teší, že som korunami mojich stromov mohol ochraňovať tých najmenších pred lúčmi a teplom slnka. Odjakživa ma chodievali navštevovať mamičky s kočíkmi a svojimi malými pokladmi. Tešil ma ich džavot a detský smiech. Odmenou bol šum môjho lístia a vtáčie hlasy štebotajúce uspávanky z korún stromov.

Niektorí z Vás ma poctili svojimi prvými krokmi a dokonca škôlkárskymi rokmi, keď ste spávali na balkóne blízkej vily, niekdajšej škôlky. Na 1. júna ste pod nízkymi kríčkami hľadali malé hračky, ktoré Vám tam schovali pani učiteľky. Váš smiech sa ozýval, a stále sa ozýva, v súzvuku škrípajúcej retiazky hojdačky už vyše 40 rokov... Toto vrzganie a detský smiech kedysi prekričal aj hlas pána strážnika, ktorý sa o ihrisko a park staral, a ktorý občas napomenul deti aby nevymýšľali a neliezli po kmeňoch stromov...

Chodili ste ku mne na návštevu aj so starými rodičmi, ktorí si požičali noviny či knižky z domčeka na rohu, potom ste spolu sedeli na lavičkách a v príjemnom tieni si spolu čítali. Občas ste piknikovali na tráve a zbierali z nej gaštany či čierne orechy, z ktorých ste potom tvorili tie najkreatívnejšie zvieratká či postavičky.

Šuchot lístia, do ktorého sa vnárali Vaše nohy prechádzajúce parkom, ma hreje už cez 100 rokov. A tie kopy lístia letiace každoročným jesenným vzduchom, ktoré s Vaším veselým chichotom vytvárali listový dážď... alebo kopy, do ktorých ste skákali... a už nehovorím iba o deťoch, ale aj o mládeži... áno, o Vás, čo ste si v mojej náruči nesmelo vyznali lásku a dali prvý bozk... a potom ste vryli Vaše mená vedľa mnohých ďalších "lások" – na jeden zo stĺpov dreveného altánku.

Altánku, ktorý už za čias, keď ešte hudba nehrala z rádií bol priestorom pre dychový vojenský orchester a hudobné stretnutia. A kde hudba zaznieva počas letných Promenádnych koncertov ešte aj dnes.... Vždy ma poctilo, keď Vaše stretávacie miesta s Vašimi cezpoľnými milými neboli na námestí, ale v mojom lone... občas ste sa dokonca u mňa stratili – to preto, aby ste sa mohli opäť nájsť.

Spájam sa Vám so športom, ktorý bol od nepamäti mojou súčasťou. Ja si však spomínam aj na Vaše smutné očká, ktoré hľadeli na tenistov za plotom. Občas sa Vám však podarilo prehodiť naspäť zablúdenú loptičku. Na kurtoch v parku ste hrávali kvalitný volejbal, ktorým som bol vychýrený nielen medzi divákmi, ale aj samotnými hráčmi zo širokého okolia. Váš pohyb sa týmto u mňa ani zďaleka nekončil – tešili ste sa pri lopte, bedmintone, jazdení na bicykli či behu.

Do dnešných dní som miestom pre Vás a Vašich najbližších – ľudských i zvieracích.

Niektorí cezo mňa stále prechádzate, niektorí ma stále navštevuje a trávite u mňa aktívny voľný čas, avšak pre mnohých som miestom farebných a silných spomienok, ktoré sú v silnom kontraste s tým, ako teraz vyzerám, a v akej som kondícii.

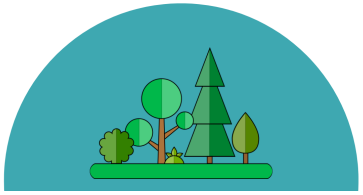

Čo je však dôležité – som tu a existujem. A teraz sa aj vďaka Vám všetkým môžem stať opäť Vaším strážcom, priateľom, ochrancom a vizionárom.

... môžem byť PARKom, ktorý stráži Vaše spomienky a históriu pre Vašich potomkov...
... môžem byť PARKom, ktorý Vám prináša radosť a priateľstvá, a v ktorého náručí radi trávite čas...
... môžem byť PARKom, ktorý vás ochraňuje pod korunami stromov a ponúka Vám úľavu a bezpečie...
... môžem a musím byť PARKom, ktorý je pripravený na výzvy a zmeny budúcnosti...

Takýmto parkom sa môžem stať len vďaka Vám!"

Príloha č.4:

Analýza stakeholderov - ľudia parku

na prvom pracovno plánovacom stretnutí sa spoločne vytipovali ľudia a stakeholderi, ktorí boli oslovení pri zbieraní podnetov k obnove mestského parku

úradníci:

krajský pamiatkový úrad | primátor | viceprimátori | poslanci | policajti | oddelenie životného prostredia | oddelenie kultúry | oddelenie športu | oddelenie odpadového hospodárstva | ZAaRES | štátna ochrana prírody

odborníci:

Technická univerzita vo Zvolene | APMA | Slovenská komora architektov | UMB fakulta prírodných vied | odborníci mimo Bystrice | odborníci, ktorí sa venovali sa mestskému parku

verejnosť:

blízke škôlky | blízke školy | mládež | dôchodcovia | rodičia s deťmi | športovci | psíčkari | obyvatelia blízkeho sídliska | petičný výbor | kultúrne inštitúcie | zahraniční obyvatelia | ľudia v núdzi | univerzitná knižnica | katolícka charita | volejbalisti | blízke inštitúcie | umelci | ochranári | občiansky odborníci

Príloha č.5:

Popis prednášajúcich na konferencii k obnove mestského parku na Tajovského ulici

Ing. Milan Lichý, viceprimátor mesta BB, ochranár-lesník, nezávislý poslanec MsZ v BB, klub Banskobystrická alternatíva

Dlhodobo upozorňuje na význam zelene v mestskom priestore, na jej dôležitosť pri zvyšovaní kvality života a na potrebu adaptácie na klimatické zmeny v 21. storočí. Je členom rôznych iniciatív, ktoré sa zaoberajú problémami životného prostredia v obciach a mestách (napríklad znečisťovanie ovzdušia, pôdy, vody).

Ing. Július Burkovský, emeritný lesník ochranár a historik

Ako profesionálny lesník dokázal v ochrane prírody nachádzať múdre a efektívne riešenia, pri ktorých sa vyhýbal nerealizovateľným extrémom a uplatňoval postupy, ktoré dokázali názorové spektrum zjednocovať.

doc. Ing. Attila Tóth, PhD, krajinný architekt - vedec, výskumník, pedagóg (docent), projektant a konzultant.

Venuje sa plánovaniu, tvorbe a implementácii zelenej infraštruktúry a prírode blízkych riešení v urbanizovanom prostredí a krajine. Od roku 2021 vedie Ústav krajinnej architektúry FZKI SPU v Nitre.

KPÚ - Ing.arch. Mária Flórová - riaditeľka KPÚ BB

Mgr. Juraj Hurný, špecialista na participatívne plánovanie,

Metropolitný inštitút Bratislavy, Sekcia mestských štúdií a participácie

Ing.arch. Veronika Vojteková, architektka,

Metropolitný inštitút Bratislavy, Sekcia súťaží

Ing. Jana Šimečková (Park Roka, Brno)

Absolventka odboru sadovnictví-krajinářství AF VŠZ v Lednici, odboru management na PEF MU a odboru žurnalistika na FSS MU. Pôsobila v Zahradní architektuře Želešice ako vedúca realizácií a konateľka, od roku 2004 pracuje ako riaditeľka Zväzu zakladania a údržby zelene a šéfredaktorka časopisu Inspirace.

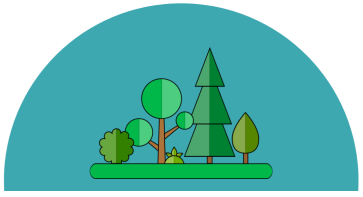

Príloha č.6:

Správa z realizácie fokusových skupín k revitalizácii Mestského parku v Banskej Bystrici

---

PEDAGOGICKÁ FAKULTA UNIVERZITY MATEJA BELA

Správa z realizácie fokusových skupín k revitalizácii Mestského parku v Banskej Bystrici

Banská Bystrica, máj 2022

MESTO BANSKÁ BYSTRICA

DIALOGUE CENTRE

OGP LOCAL Banská Bystrica

Open Government Partnership

Správa z realizácie fokusových skupín k revitalizácii Mestského parku v Banskej Bystrici

Editorka: doc. PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD, Katedra sociálnej práce PF UMB v Banskej Bystrici

Spoluautorky a spoluautori:
Ema GAŽA, Zuzana GELETOVÁ, Tomáš HLAVATÝ, Diana JURIŠINCOVÁ, Jana KOLLOVÁ, Nikola KRAMÁRIKOVÁ, Barbora KRUŽLIAKOVÁ, Veronika LUPTÁKOVÁ, Simona MALIŠOVÁ, Katarína MARČOKOVÁ, Frederika PIXIADESOVÁ, Štefan RUSŇÁK, Adam ŠABLATÚRA, Andrea ŠEVČÍKOVÁ, Zlata TALIGOVÁ

Banská Bystrica: Pedagogická fakulta UMB v Banskej Bystrici, 2022.

Obsah

Prečo a ako správa vznikla 4

Dôležité poznámky na úvod 6

Funkcie parku v súčasnosti 7

Charakter parku 9

Návrhy v oblasti revitalizácie a úprav parku 11

- Návrhy v rámci environmentálnej stránky parku 11
  - Zeleň 11
  - Zvieratá ako prirodzení obyvatelia parku 11
  - Voda 11
- Návrhy v oblasti prístupu do parku 12
- Bezpečnosť a čistota v parku 12
- Infraštruktúra parku 13
- Priestor pre športové, kultúrne a edukačné aktivity 15

Záver 16

Použité zdroje 17

Prečo a ako správa vznikla

Mestský park v Banskej Bystrici predstavuje verejný priestor. Verejný priestor by mal ľuďom prinášať rôzne benefity. Môže poskytovať možnosti oddychu, športu, stretávania sa s inými ľuďmi, uspokojovania svojich potrieb, či prezentácie názorov, budovania komunity. Dobré verejné priestory sa vyznačujú charakteristikami ako je sociálna rovnosť, prístupnosť pre všetkých a tolerancia odlišnosti (Bratislava – Nové Mesto, 2014). Dobre navrhnuté verejné priestranstvo by malo spĺňať estetické, ako aj funkčné kritériá (Prachárová, 2020). Ukazovateľom kvality verejného priestoru sú najmä ľudia, ktorí sa v ňom pohybujú a interagujú, teda verejné priestory majú byť v prvom rade pre ľudí, ktorí ich využívajú, a preto by mali byť zapojení už v procese plánovania akýchkoľvek zásahov (Prachárová, 2019).

Správa prezentuje základné údaje o potrebách a predstavách obyvateľov mesta Banská Bystrica vo vzťahu k revitalizácii mestského parku. Správa je výsledkom vzájomnej spolupráce mesta Banská Bystrica a Katedry sociálnej práce PF UMB. Mesto Banská Bystrica, v zastúpení koordinátoriek participatívneho procesu revitalizácie Mestského parku na Tajovského ulici, konkrétne koordinátorka pre otvorené vládnutie a participáciu Soňa Kariková a zástupkyňa partnerskej organizácie Dialogue Centre, n.o. Eva Mazancová, oslovilo Katedru sociálnej práce PF UMB ohľadom spolupráce pri zisťovaní potrieb a predstáv obyvateľov mesta Banská Bystrica vo vzťahu k revitalizácii mestského parku. Toto zisťovanie bolo súčasťou participatívneho plánovania revitalizácie parku. Správu vnímame ako podklad na diskusiu v komunite, politické rozhodnutia, ale najmä ako impulz k reálnym riešeniam návrhov revitalizácie parku.

Zdrojom dát v správe sú výstupy z fokusových skupín, ktoré boli realizované v priebehu **apríla 2022** s rôznymi zainteresovanými skupinami. Naším cieľom bolo prostredníctvom fokusových skupín **zmapovať potreby, názory a predstavy obyvateľov BB vo vzťahu k revitalizáciu mestského parku v Banskej Bystrici a funkciám tohto verejného priestoru**. Základné otázky prieskumu boli: 1) Aké potreby obyvateľov mestský park uspokojuje v súčasnosti? 2) Aké sú predstavy obyvateľov Banskej Bystrice o budúcej podobe parku?

Celkovo sme zrealizovali **9 fokusových** skupín, na ktorých sa zúčastnilo **55 participantov a participantiek**. Každá skupina predstavovala obyvateľov mesta s osobitými potrebami a predstavami vo vzťahu k parku. Fokusových skupín sa zúčastnili zástupcovia a zástupkyne:

- stredných škôl a vysokej školy v okolí parku a mládeže;
- rodičov s deťmi a materských škôl v blízkosti parku;
- ľudí bez domova (v parku je zariadenie charity, pri ktorom sa bezdomovci zdržiavajú);
- obyvateľov mesta v blízkosti parku;
- kultúrnych organizácií a inštitúcií;
- športových organizácií a klubov;
- seniorov a senioriek;

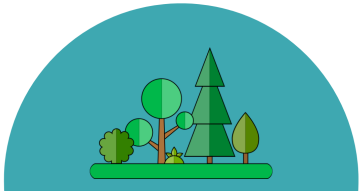

- cudzincov v meste;
- všeobecnej verejnosti.

*Koordinátorky participatívneho procesu zrealizovali ďalšie dve stretnutia, na ktorých mali občania možnosť vyjadriť svoje potreby a predstavy o budúcej podobe parku. Jedným z nich bola **prechádzka v parku so skupinou hendikepovaných obyvateľov** mesta a ich sprievodcov, na ktorom sa viedol štrukturovaný rozhovor s rovnakým zameraním ako vo vyššie spomínaných fokusových skupinách. Tohto stretnutia sa zúčastnilo **7 ľudí.** Druhým stretnutím bola **mestská platforma**, ktorá je nástrojom Otvoreného vládnutia, ku ktorému sa mesto Banská Bystrica prihlásilo. Aj na tomto stretnutí mali obyvatelia možnosť doplniť svoje postrehy a nápady k parku. V skupine o parku diskutovali zhruba **7** ďalších **ľudí**.

Fokusové skupiny boli plánované v spolupráci s mestom Banská Bystrica a ich účastníci a účastníčky prezentovali zainteresované strany definované v procese participatívneho plánovania. Mesto Banská Bystrica, v zastúpení vyššie uvedených koordinátoriek participatívneho procesu revitalizácie Mestského parku na Tajovského ulici, priamo oslovovali do fokusových skupín účastníkov a účastníčky a dohadovali miesta stretnutí. Fokusové skupiny realizovali študenti a študentky sociálnej práce Pedagogickej fakulty Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici pod vedením vyučujúcej Alžbety Brozmanovej Gregorovej v rámci service learningovej stratégie výučby predmetu o metodológii výskumu v sociálnej práci. Skupiny boli realizované podľa vopred pripraveného scenáru a nahrávané. Účastníčky a účastníci skupín boli v úvode informované o výskume a súhlasili s nahrávaním rozhovorov. Súhlas vyjadrili podpísaním informovaného súhlasu, ktorý je uložený na Katedre sociálnej práce PF UMB. Po každej skupine prebehla reflexia jej realizácie. Následne z fokusových skupín študenti a študentky urobili prepis a pripravili základné kódovanie výstupov každej skupiny. Na spoločných stretnutiach sme zrealizovali komparáciu kódovania vytvorili kategórie a rozdelili následnú analýzu a jej spracovanie a sumarizáciu.

Dôležité poznámky na úvod

Správa je založená na princípoch kvalitatívneho výskumu, do fokusových skupín neboli zapojení obyvatelia v rámci reprezentatívneho výberu, ale zástupcovia zainteresovaných strán, ktoré mesto Banská Bystrica ako aj Katedra sociálnej práce PF UMB vnímali za dôležité zapojiť z hľadiska ich špecifických skúseností, využívania parku , potrieb i zámerov do budúcnosti. Každej fokusovej skupiny sa zúčastnili jedineční ľudia, pričom našim cieľom nebolo v skupine prísť k nejakému konsenzu, ale diskutovať práve o špecifických potrebách a predstavách vzťahujúcich sa k revitalizácii mestského parku a jeho budúcej podobe. Účastníci a účastníčky fokusových skupín prejavili záujem byť súčasťou participatívnych procesov týkajúcich sa parku aj v ďalšom období, preto považujeme za dôležité ich do týchto procesov zapojiť.

Samotný proces realizácie foskusových skupín priniesol aj čiastkové poznanie o tom ako obyvatelia mesta vnímajú samotnú participáciu. Napriek tomu, že účastníci a účastníčky prišli o podobe parku diskutovať, stretávali sme sa aj s názorom že o podobe parku a riešeniach *„by mali rozhodnúť odborníci a kompetentní“* a nie *„obyčajní“* obyvatelia. Ukázalo sa v procese realizácie viacerých skupín, že je potrebné ľudí neustále ubezpečovať o tom, že práve v participatívnych procesoch je ich účasť kľúčová. Na druhej strane, aby tomu uverili, považujeme za nevyhnutné, aby sa do riešení premietli ich námety.

Za dôležité považujeme tiež uviesť skutočnosť, že názory a pohľady účastníkov a účastníčok fokusových skupín sa pri mnohých témach pohybovali na **kontinuu**, napríklad od absolútnej spokojnosti s tým, ako park v súčasnosti vyzerá a čo ponúka, až k absolútnej nepokojnosti s podobou a ponukou parku, alebo od využívania parku len ako tranzitnej cesty až k bohatému využívaniu parku na rôznorodé aktivity.

Ďalšia kľúčová informácia na úvod je, že **ani v jednej skupine nezaznela predstava o radikálnej zmene**, prebudovaní či prestavaní parku do modernej podoby a ako uvádzame v časti charakter parku, predstavy o revitalizácii parku sa niesli v duchu zachovania jeho súčasnej podoby, atmosféry a štýlu.

Dôležitým momentom v procese realizácie a tvorby správy bola aj skutočnosť, že do plánovania, zberu a vyhodnocovania dát z fokusových skupín boli zapojení študenti a študentky UMB. Z ich reflexií je zrejmé, že si rozvinuli nielen vedomosti a zručnosti v oblasť práce s kvalitatívnymi dátami, ale že pochopili, prečo je proces participácie dôležitý, ale aj to ako ho riadiť a organizovať. Oni sami sa stali účastníkmi participatívneho procesu a veľmi citlivo vnímali potrebu ďalej so zisteniami pracovať v procese plánovania revitalizácie parku.

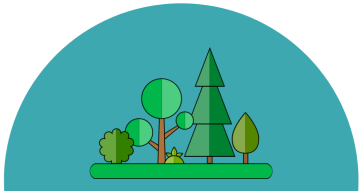

Funkcie parku v súčasnosti

Možno konštatovať, že mestský park ako verejný priestor plní v súčasnosti z pohľadu účastníkov a účastníčok fokusových skupín niekoľko funkcií. Pre kategorizáciu týchto funkcií sme použili členenie podľa Stilesa (2007), ktorý hovorí o environmentálnych, spoločenských a štrukturálnych alebo symbolických funkciách verejného priestoru. Prehľad výskytu jednotlivých funkcií z pohľadu jednotlivých fokusových skupín poskytuje tabuľka 1.

Tabuľka 1 Funkcie parku v súčasnosti podľa fokusových skupín

Funkcie	Konkretizácia	Seniori	Rodičia a MŠ	Ľudia bez domova	obyvatelia v blízkosti	školy, mládež	verejnosť	športovci	kultúra	Cudzinci	Hendikepovaní
Environmentálne	tieň, ochladenie, klíma, zeleň	X			x	X	x	x		X	x
Spoločenské	relax	X	X	x	x	X	x	x	x	X	x
	cvičenie, šport	X	X	x	x	X	x	x	x		
	trávenie VČ s rodinou, s priateľmi		X		x	X	x	x		X	
	výučba					X			x		
	venčenie psov				x		x				
Štrukturálne, symbolické	spojnica, skratka, tranzit	X		x	x	X			x		

Mestský park poskytuje z pohľadu účastníkov a účastníčok fokusových skupín v súčasnosti v rámci environmentálnych funkcií priestor, ktorý vytvára **Špecifickú klímu, tieň a je priestorom na ochladenie**, poskytuje **zeleň v meste**. *„Pre mňa je to jediná zeleň, ktorú máme v meste.“; „Všade máte budovy a cez leto, keď slnko sála už aj z budov, tak naozaj je tam veľmi dobrá klíma.“ „...je tam aj veľká variabilita tých rastlín a stále tam prevažuje zeleň“*. Ľudia, ktorí park využívajú, pociťujú výhody dobrej klímy: *„...pre mňa je tam dobrá klíma a ten tieň."* Dobrú klímu pripisujú najmä veľkým stromom, ktoré sa v parku nachádzajú *„...stromy sú úžasné, veľké a v lete to strašne cítiť, keď je hic v meste a horúčava, tak tam je o dobrých minimálne 5 stupňov chladnejšie.*

Robí to klímu, ktorú my niektorí ľudia oceníme.“ Park ponúka priestor pre pokoj a ochladenie sa v horúcich letných dňoch: ... *„zmes tých tieňov a svetla zároveň, že vlastne je ten park presvetlený, ale aj zároveň si ľudia vedia nájsť aj v tom tieni taký svoj kľud.“*

Účastníci a účastníčky ďalej vnímali park ako priestor so širokým spektrom spoločenských funkcií. Ako uvádzame aj v tabuľke 1, vo všetkých fokusových skupinách bol park vnímaný ako **priestor pre relax**. *„... rada tam len tak oddychujem, čítam."; „Využívam ho v rámci prechádzok hlavne. Že tam ideme na prechádzku so psom väčšinou a taký oddych rekreačný.“; „Oddych, relaxácia, aby človek z mesta mohol ísť kúsok do prírody."; „...no tak jednoznačne na oddych pre všetkých obyvateľov.“*

Park ponúka príležitosti v oblasti **cvičenia a športu**: *„...manželka si tam chodí zabehať...“, „...v rámci telesnej tam robíme atletiku, beháme.“*

Pre viacerých účastníkov a účastníčky je park priestorom na **trávenie voľného času s rodinou, s priateľmi.** *„...plocha, kde sa dá tráviť čas s priateľmi, s rodinou." ; „...využívam ho k tráveniu času s rodinou."; „...keď sme tu trénovali, tak prišli rodičia s malým dieťaťom ktorému sa venovali iná*č *a to druhé dieťa s nami trénovalo, čiže zabezpečili to, že vlastne obidve tie deti robili aktívne nejaký šport, rodičia sa mohli poprechádzať po peknej prírode.“* Jedna z účastníčok reflektuje aj prínosy parku v covidovomí období: *…“keď začala tá koronová éra a ľudia tam chodili. Jar krásne zazelenené všetko, chodili bosí po tých lúkach, boli tam jogíni. Ženy tam chodili objímať stromy, chodili tam deti učiť sa kolobežkovať a bicyklovať a tam proste ten park žil úžasne tým, že mali ľudia viac času.“*

Okolité školy využívajú v súčasnosti park aj na **výučbu**, nielen v rámci hodín telesnej výchovy, ale aj v rámci biológie. *"....napríklad vo výučbe, v biológií nám to veľmi pomáha".*

Park je pre mnohých ľudí bývajúcich v okolí aj priestorom pre **venčenie psov**. *„Park využívam na oddych a venčenie psíka.*“

V oblasti štruktúrálnych funkcií park slúži ako **spojnica, skratka, tranzit.** *„...park slúži ako skratka z mesta.“, „Pre mňa je ten park cesta zo školy každý deň, na to, že prechádzam cez neho." , „...park slúži ako tepna/cesta, keď idú deti zo školy do mesta.“... „ja som mala päť rokov skratku tiež cez tento park“.*

Charakter parku

Ďalšou oblasťou, na ktorú sa v analýze zameriame, sú predstavy o charaktere parku v rámci jeho revitalizácie. Charakter parku hovorí o tom, aké znaky a vlastnosti by mal park mať podľa predstáv jednotlivých fokusových skupín. Keďže preferencie viacerých fokusových skupín boli rôznorodé, vytvorili sme si niekoľko kódov najlepšie vystihujúcich ich predstavy. Ich výskyt zachytávame v tabuľke 2.

Tabuľka2 Predstavy fokusových skupín o charaktere parku v rámci jeho revitalizácie

Charakter parku	seniori	MŠ	bezdomovci	obyvatelia	školy, mládež	verejnosť	športovci	kultúra	cudzinci	hendikepovaní
zelený	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x
historický			x	x	x	*x*	x	x		
čistý a udržiavaný	x	x	x	x	x		x	x	x	x
zonácia parku		x	x	x			x	x		x
relaxačný										
pre všetkých										x

Ako sme uviedli v úvode, v žiadne fokusovej skupine nezaznel názor, ktorý by prezentoval predstavu o radikálnej zmene výzoru alebo charakteru parku. Park by mal ostať „**taký aký je“**, mal by sa „**rešpektovať súčasný charakter parku**“. Zaznievali vyjadrenia ako *„Treba ho zachovať taký aký je.“, „Ja by som povedal, že park by mal mať charakter ako do teraz.“, „Vnútro mestského parku by som navrhoval rešpektovať.“, „... všetky veci okolo parku by sa mali robiť citlivo.“ „ Zachovanie tradície parku – ten charakter aký si zachoval, aby ostal presne taký aký je, nerobiť futuristické veci.“*

Predstava o charaktere parku hovorí o tom, že revitalizácia by mala zanechať park **zelený**. Táto predstava bola prítomná vo všetkých fokusových skupinách. *„...podporiť ten lesný a zachladzujúci výzor parku.“* , *„Je tam veľká variabilita rastlín a stále tam prevažuje zeleň, treba zachovať tú zeleň.“, „Zeleň zachovať, ale tak teda ho doplniť minimalisticky...*" Aj viacero návrhov, ktoré uvádzame ďalej v správe, sa týka zachovania zelene v parku.

Ďalšia predstava participantov a participantiek jednotlivých fokusových skupín vypovedá o tom, že park by mal mať **historický charakter** a *„nie vyslovene moderný vzhľad“. „Páči sa mi, že je taký starý.“, „Park by si mal zachovať historický charakter.“ , „Ja by som povedal, že park by mal mať charakter ako do teraz, čiže historický len by sa mal rekonštruovať.“ , „Bolo by pekné, keby sa to spravilo historicky tak ako to bolo kedysi.“ , „Bolo by dobré rešpektovať históriu parku.“ , „Ako nedá sa ho revitalizovať len na starú mieru, však sme ľudia v 21. storočí, máme určite modernejšie nároky, ale určite by sa to dalo zladiť do takého staršieho štýlu.“*

Medzi ďalšie predstavy jednotlivých členov fokusových skupín súvisiacich s charakterom parku patrí aj ***čistota a udržiavanosť parku.*** *„Rozhodne čistejší, udržiavaný.“, „Park by mal vyzerať udržiavane.“, „Čistota a poriadok by mala byť hlavná vec – priebežná údržba.“ , „Áno, bohužiaľ viem, že sa o to mesto nejakým spôsobom stará, ale nevyzerá to možno tak udržiavane, ako by to mohlo vyzerať“.* Aj vo vzťahu k udržiavaniu čistoty parku uvádzame v správne niekoľko návrhov, ktoré v rámci fokusových skupín zazneli.

Ďalšia predstava, ktorú sme v rámci charakteru parku identifikovali, bola potreba **rozdeliť park na zóny**, ktoré by bolo určené na rôzne účely. *„Oddelil by som priestor pre psy, pre deti a iné skupiny.“ , „Priestor vyhradený vyslovene pre deti, nielen deti z materskej školy.“ , „Spraviť rôzne zóny, aby sa vedelo kde sa ktorá aktivita vykonáva.“; „Tú voľnočasovú zónu, športové zóny. Je taký veľký že umožňuje všetky tieto veci.“ , „Ďalšia vec, čo by som tam ja doplnil je zonácia, rozdeliť park napr.: na 4 zóny. Tu sú psíčkari, tu majú deti ihrisko... plocha, kde sa môžem stretávať s priateľmi.“*

Park byť **relaxačný**. *...„park by mal prinášať pokoj, všetky veci okolo parku by sa mali robiť citlivo a hlavne aby prinášali pokoj“...*

Park pre všetkých znamenal, že v parku by mali nájsť aktivity rôzne cieľové skupiny, že by napríklad nemal slúžiť len na šport alebo len na kultúrne aktivity, ale mal by ponúkať široké spektrum aktivít. Park pre všetkých však znamená a to, že by mal byť bezbariérový. *„Bola som do v parku s vozičkárom a všade som sa musela otáčať, chýba tam bezbariérovosť."*

Bezbariérovosť sa netýka iba komunikácií, ale všetkých budúcich prvkov v parku. Či už bude revitalizácia robená v historickom alebo modernom štýle, malo by sa prihliadať aj na potreby ľudí s postihnutím - delené lavičky s možnosťou priestoru pre vozík, detské, ale aj cviebné prvky na ihrisku aj pre hendikepovaných, orientácia v parku pre nevidomých, vstup do altánku bezbariérovo…

Návrhy v oblasti revitalizácie a úprav parku

V tejto časti správy uvádzame konkrétne návrhy účastníkov a účastníčok fokusových skupín, ktoré sa týkali revitalizácie alebo úpravy parku tak, aby park napĺňal jednotlivé funkcie a aby spĺňal definovaný charakter parku. Jednotlivé návrhy sme rozčlenili do niekoľkých celkov: environmenálna stránka parku, bezpečnosť v parku, prístup do parku, infraštruktúra, priestor na rôznorodé aktivity.

Návrhy v rámci environmentálnej stránky parku

Zeleň

Prvá skupina návrhov v rámci environmentálnej stránky parku sa týkala zelene v parku. Nakoľko jedna z predstáv o charaktere parku bola, že park by mal byť „zelený“, mnoho návrhov sa týkalo práve tejto oblasti. Viacero účastníkov a účastníčok vyjadrovalo nespokojnosť práve s úrovňou starostlivosti o zeleň v parku, najmä o stromy, ktoré majú aj svoju historickú hodnotu. Starostlivosť považovali za nedostatočnú. Najrozsiahlejšie sa vyjadrovali účastníci a účastníčky k téme **starostlivosti a ošetrovania stromov**. Podľa viacerých výpovedí je zjavné, že participanti a participantky majú eminentný záujem o to, aby bol mestský park citlivo udržovaný a bol opatrený odbornou starostlivosťou o stromy: *„Park je ako pľúca mesta, vidím slabé ošetrovanie a malé prostriedky na obnovu zelene“*, *„Ošetrovať a udržovať zeleň, to je živý organizmus.“*, *„Nemali by len tak píliť tie stromy.“ „...bez betónu, bez materiálov, ktoré idú proti prírode ... a určite zachovať zeleň v parku“.*

S tým súvisí aj ďalší návrh, a to **dosadenie stromov**, tu sa taktiež zhodli viacerí účastníci a účastníčky, ktorí navrhovali aby sa dosadili kríky, nové stromy, i kvitnúce stromy. *„Je tam dobrá klíma, škoda, že tam nie je viac stromov.“ „...no samozrejme, že trošku viac stromov od tej strany ako je cesta aby to odhlučnilo*.“

Ďalšie fokusové skupiny navrhovali **dosadiť kvety a záhony a trávu.** *„Trávu peknú nasadiť.“ „Zároveň mi tam chýbajú aj také tie kvety, alebo záhony, kde sa môže niekto zašiť, keď chce mať kľud, čítať si knižku.“*

Pre niekoľko fokusových skupín je veľmi podstatná **biodiverzita** v mestskom parku. *„V dnešnej dobe treba podporovať rôznorodosť prírody.“*

Zvieratá ako prirodzení obyvatelia parku

Okrem zelene sme k enviromnentálnej stránke parku priradili aj zvieratá ako prirodzených obyvateľov parku. Návrhy účastníkov v účastníčok v tejto oblasti smerovali k prilákaniu viacerých druhov zvierat, ale aj potrebe rešpektovania toho, že zvieratá sú v parku prirodzení obyvatelia. Mladí ľudia a učitelia

napríklad navrhovali **búdky pre hmyz a vtáky**: *„Dobré by bolo prilákať rôzne vtáky, užitočné sú aj búdky pre hmyz a tiež búdky pre vtáky“* a **včelie úle:** *„By som tam dal, že včelie úle.“*

Voda

Ďalšou stránkou environmentálnej funkcie parku bol **vodný prvok**. Vodný prvok bol spájaný s vodou pre zvieratá, či vodou ako vytáraním klímy a pitnou vodou pre ľudí. Návrhy v súvislosti s **vodou pre zvieratá** vychádzali aj z historickej podoby parku. V parku bola kedysi vtáčia fontána, ktorú navrhovali obnoviť*: „Strašne by sa mi páčilo, keby sa obnovila tá vtačia fontána vzadu, lebo si na to ako dieťa pamätám, to bolo úžasné, lebo tam boli vtáky a určite by to aj osviežilo atmosféru v parku“* . Ďalšie návrhy zahŕňali vodostrek alebo priestor, kde by cirkulovala voda: *„Zriadiť aj malý vodostrek, aby tá voda dávala príjemnú klímu.“*, *„Dole by tiekla voda, či cirkulovala a tam by sa mohli napiť aj psíky, ježkovia, vtáčiky“*.

Fontánky s pitnou vodou by uvítali účastníci a účastníčky z viacerých fokusových skupín. *„Miesto, kde by sa dala načapovať čistá voda*“.

Návrhy v oblasti prístupu do parku

Osobitá časť návrhov smerovala k prístupu do parku, ktorý by mal byť bezbariérový, bezpečný a sprevádzaný navigáciou.

Účastníci a účastníčky uvádzali, že prístup do parku by mal byť **bezbariérový**, v súčasnosti majú totiž problém dostať sa do parku ľudia na vozíčku ale aj s ľudia s kočíkmi. *„Bezbariérový prístup, lebo tam keď idete na bicykli alebo s kočíkom je tam problém.“* Bezbariérovosť bola dôležitá téma najmä v skupine ľudí so špeciálnymi potrebami a treba ju vnímať ako širší pojem. Je totiž dôležité neuprednostňovať jeden hendikep pred druhým.

Na **bezpečný** prístup poukazovali viacerí účastníci a účastníčky fokusových skupín, najmä v spojení s dopravou a hustou premávkou v okolí parku. *„Chýba mi bezpečný prístup.“ , „...nie rešpektovať, ale zohľadniť dopravu.“* Bezpečnejší prístup chýba najmä od Strieborného námestia a Domu núdznych. "...*treba lepšie vyriešiť križovatku smerom do Domu Núdznych*.", *„...nie je bezpečný prístup od Strieborného námestia k parku*."

Vo vzťahu k prístupu k parku však účastníkom a účastníčkam fokusových skupín chýbala aj **navigácia**, ako sa do parku dostať a teda navrhovali aj zmeny v tomto smere. *„Chcelo by to navigáciu ako sa dostať do parku*.“

Ostatný z návrhov týkajúcich sa prístupu do parku sa týkal **prepojenia s cyklotrasou**.

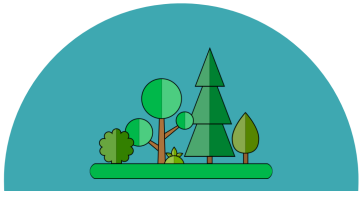

Bezpečnosť a Čistota v parku

Návrhy, ktoré analyzujeme v tejto časti, sa týkajú bezpečnosti a čistoty v parku. Otázka bezpečnosti a čistoty v parku rezonovala v každej fokusovej skupine. To, že v parku sa ľudia necítia bezpečne má vplyv aj na návštevnosť a využívanie parku. Aj keď bezpečnosť a čistota sú dve samostatné a špecifické charakteristiky parku, v tomto prípade ich uvádzame spoločne, nakoľko mnohé z konkrétnych návrhov smerovali k riešeniu či zlepšeniu oboch oblastí. Návrhy na zvýšenie či podporu bezpečnosti parku boli rôznorodé a týkali sa jednak potreby oplotenia parku a otváracích hodín, ale tiež zavedenia kamerového systému, správcu parku či dôslednejšieho sledovania parku mestskou políciou, ale tiež lepšieho osvetlenia parku či vytvorenia pravidiel v parku. Osobitá otázka, ktorú sme zaradili do kategórie bezpečnosť v parku, sa týkala ľudí bez domova a využívania parku týmito osobami.

Prvý z návrhov v oblasti bezpečnosti sa týkal **oplotenia parku.** Účastníčky a účastníci viacerých fokusových skupín sa zhodli na názore, že v rámci bezpečnosti parku by navrhli výstavbu živého plotu ako ochranu, prirodzenú bariéru, ktorá by oddeľovala cestu od parku. Oplotenie v forme živého plotu vnímali pritom vo vzťahu k bezpečnosti detí v parku. *„Keby sa zriadili dáke rozumné typy rýchlo rastúcich kríkov, alebo nejaké stromy, ktoré by tam spravili prirodzenú bariéru, aby tam nebol dáky trojmetrový plot.“, „Živý plot ako bariéra od frekventovanej cesty.", „Vysoké živé ploty by boli prvé čo by som spravila.“* Ďalší účastníci a účastníčky uvádzali, že by uvítali oplotenie parku formou plota, ktorý by park uzatvoril v určitom čase a neumožňoval by v prípade uzatvorenia vstup do parku. *„Ono možno by bolo dobré, keby bol oplotený len to je strašne veľa peňazí.“, „Oplotenie mi chýba, ale je to problém, ja som o tomto zaujímal asi 10 rokov dozadu, že či by to mohlo byť v BB."*

Ďalší z návrhov smeroval k **otváracím hodinám v parku**. Niektorí účastníci navrhli, aby bol park otvorený iba počas dňa. *„Je to bežné, že sa parky zatvárajú o dákych časoch.“, „Mne chýbajú otváracie hodiny.“*

Návrhy týkajúce sa **kamerového systému** sa objavili vo viacerých fokusových skupinách. Tie by mali smerovať najmä k zvýšeniu bezpečnosti. *„...buď správca alebo kamery.“, „kamerový systém by sa mohol zaviesť.“, „Ja by som tam určite doplnil aj kamerový systém, čo by bol napojený na mestských policajtov.“ „Myslím si, že keby tam boli kamery, keby tam chodili aj policajti častejšie, tak ono tí ľudia by sa naučili, že tam nebudú smeti hádzať.“*

Účastníkom a účastníčkam fokusových skupín chýbal **správca parku**. Ako uvádzali, cítili by sa viac bezpečne, keby mal park niekto na starosti. Zároveň bolo zavedenie pozície správcu parku spájané s lepšou čistotou a udržiavanosťou parku. Správca parku by pritom mohol kontaktovať mestskú políciu v prípade potreby. *„Mne správca chýba v mestskom parku.“, „Chcelo by to správcu aby sa staral o základné veci ako WC, stoličky a podobne...“, „...spolupracovať s mestskými policajtmi, keď tam budú tie kamery, takže keď tam bude dookola ten istý človek chodiť, tak sa potom dá konfrontovať.“ „Ja by som tam uvítala aj niekoho, kto sa bude starať o ten park.“*

Pri realizácii fokusových skupín sme zistili, že obyvatelia sa vyhýbajú mestskému parku vo večerných hodinách. Ako z hlavných problémov identifikovali, že park síce má lampy, ale väčšina z nich nefunguje. Preto by obyvatelia ocenili, keby sa v parku obnovilo **osvetlenie**. *„Ja si myslím z hľadiska bezpečnosti, že tam by bolo dobré, keby tam bolo večerné osvetlenie spravené nejaké.“ „...osvetlenie nám tam chýba a je zastaralé.“, „...sme sa báli chodiť domov zo školy večer, lebo tam nebolo dobre osvetlenie.“, „Z hľadiska bezpečia by som tam chcela osvetlenie.“*

Ďalší z návrhov smerujúcich k zvýšeniu bezpečnosti a čistoty v parku smeroval k vytvoreniu a zverejneniu **pravidiel v parku**. *„Tak mňa na margo toho napadlo, že by tam mohlo byť na dákych troch miestach nejaká, tak informačná tabuľa, že toto sú pravidlá tohto parku a takto sa tu budeme tolerovať a správať nejako vzájomne.“, „Pravidlá mi tu chýbajú, je to síce pre všetkých, ale pokiaľ nedodržíš pravidlá tak tu vlastne nemáš čo robiť.“ ;„...*treba tomu dať určité hranice, čo ľudia môžu a čo nemôžu, lebo si každý vysvetľuje po svojom a nemá to obmedzenia a hranice.“;

Pri zisťovaní dát spojených s potrebami a návrhmi vo vzťahu k revitalizácii parku zaznela aj potreba **riešiť spolunažívanie s ľuďmi bez domova**, pretože aj oni sú súčasťou parku. Táto potreba takisto súvisí s bezpečnosťou v parku a udržiavaním čistoty. *„Minule sme mali takú skúsenosť, že sme išli na vychádzku s deťmi a nejaký teda pán bez domova, tam robil svoju potrebu priamo pred nami...nie je to dobré, nevyzerá to dobre, nepôsobí to dobre a tí ľudia sú akí sú.“, „Ja som tam bol neraz svedkom, keď som tam bol s rodinou a tam sa títo bezdomovci zgrupovali, kričali, bili sa, ako je to dosť nepríjemné a kvôli tomu proste to tých ľudí z tadeto odrádza.“*

Infraštruktúra parku

Do oblasti infraštruktúra parku sme zaradili návrhy, ktoré sa týkali vytvárania podmienok na rôznorodé aktivity v parku a celkovo na lepšie využívanie parku.

Takmer vo všetkých fokusových skupinách identifikovali účastníci a účastníčky potrebu **obnovy chodníkov**. Potreba rekonštrukcie chodníkov bola vnímaná aj v súvislosti s bezpečnosťou. *„...nemusím sa tam báť, že mi dieťa padne do jamy alebo zlomí členok chodníku rozbitom.“* Návrhy na úpravy chodníkov smerovali aj k chodníkom, ktoré by neboli asfaltové a ktoré by umožnili udržiavať chodníky v dobrom stave aj v prípade, že sa pri nich nachádzajú stromy, ktoré asfaltové chodníky narúšajú. *„A tá infraštruktúra sa dá rozviesť, napríklad je veľká škoda, že tie chodníky sú betónové.“.*

Ďalším návrhom boli **informačnej tabule**, na ktorých by si návštevník mohol prečítať informácie o parku a lepšie sa tak orientovať v parku. Rozdelenie parku na zóny, ktoré charakterizujú jednotlivé časti parku by boli vyznačené na tabuli, a návštevník by sa vedel informovať o tom, ktorá časť parku je na čo určená. *„...nejaké informačné tabule, kde by boli pre deti aj školákov možno nejak vysvetlené, že čo je tam...".* „...nejaká prehľadná mapa pri každom z hlavných vstupov, kde čo ten človek nájde, ktorá zóna je na čo určená“; *„...také informačné tabule, na čo slúži mestský park, kontakt možno aj na nejakú bezpečnostnú službu.“*

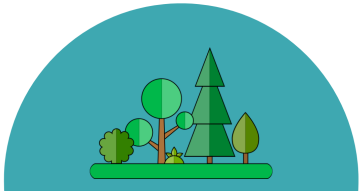

Ďalší účastníci a účastníčky sa vyjadrili, že pokiaľ chceme udržiavať park čistý a prospešný, musia byť **určené** nejaké **pravidlá**: *„takže pravidlá mi tu chýbajú, je to síce pre všetkých, ale pokiaľ nedodržíš pravidlá tak tu vlastne nemáš čo robiť...“.*

Na fokusových skupinách účastníci a účastníčky tiež zdôrazňovali, že park by mal byť vybavený viacerými **smetnými košmi**, či už na recyklovaný odpad alebo pre psíčkarov. *,,Chýbajú mi odpadkové koše a sáčky na exkrementy."*

Podľa viacerých fokusových skupín by sa do parku mali umiestniť **verejné toalety**. *„malo by tam byť nejaké pevné WC, ktoré má zamestnankyňu a bolo by čisté..."* Verejné toalety sú dôležité aj v prípade organizovania rôznych akcií v praku: *,,keď tu urobíte zázemie s funkčnými wc, na spôsob mestského wc, majú menšie obavy ísť sem niečo prevádzkovať".*

Chýbajúce lavičky a **potrebu opráv lavičiek** sme identifikovali vo všetkých fokusových skupinách. *„...nejaké lavičky nejaký ten priestor verejný, kde to človeka láka si sadnúť, stráviť tam čas.“*; *„...lavičky, na ktoré človek má chuť si aj sadnúť.“*

S infraštruktúrou súvisí aj **elektrické pripojenia**, ktorú zástupcovia viacerých skupín považovali za veľmi dôležitú zložku v parku a ako podmienku pre organizovanie rôznych športových a kultúrnych podujatí. *„...keď už je to chránené tak niekoľko v tých zónach inteligentne rozmiestnených možností tam dať kvalitnú elektrinu, pretože pokiaľ tu chcete robiť koncerty alebo moderované podujatie, tam nestačí jedna zásuvka, čiže rozmiestniť kvalitné prípojky elektriny,“*

Ďalší účastníci a účastníčky by uvítanie aj **miesta na dobíjanie mobilov** a **wifi**. *„...privítal by som dobíjanie mobilov"* ; *,,aj voľný internet“.*

Účastníci a účastníčky by tiež uvítali je nejaký **prístrešok**, aby sa nemuseli schovávať pod altánok pred dažďom. *„...privítali by sme viacero prístreškov, aby sa ľudia mohli predtým dažďom schovať. Chodíme do altánku. ".*

Chýbajúci priestor pre rôzne aktivity sme identifikovali vo všetkých fokusových skupinách. Podľa odpovedí jednotlivých účastníkov fokusových skupín je viditeľné, že v mestskom parku je potrebné zrekonštruovať súčasný altánok. Zdôraznila to kultúra: *„Altánok je v dezolátnom stave, je potrebné rekonštrukcia.“* Taktiež seniori považujú za dôležité, aby tam ostal súčasný altánok, *„lebo je to vlastne život parku.“*

Altánok je dôležitým odkazom na minulosť, ale jeho súčasná podoba a umiestnenie podľa viacerých názorov nie sú vhodné. V skupine ľudí so špeciálnymi potrebami vznikol návrh na repliku altánku s bezbariérovým prístupom v tichšej časti parku a stred radšej prispôsobiť na potreby súčasných kultúrnych či spoločenských akcií.
V rámci potrieb otvoreného vládnutia a priestoru pre vedenie dialógov obyvateľov navzájom, ale aj obyvateľov a mesta, vznikol nápad, že práve altánok by mohol byť "outdoor" obývačkou - mestskou platformou pre dialógy občanov a mesta s kruhovým sedením.

Viaceré skupiny sa tiež zhodli na tom, že by uvítali v parku aj nejaký **stánok**, **kde by sa mohli občerstviť a kúpiť si jedlo**. *„Stánky s jedlom, kde sa človek môže občerstviť, kúpiť si niečo na zjedenie." „...tá spoločenská funkcia, že nejaká základná služba, aj stravovacia aj občerstvovacia.“*

Oprava kamenného múra bola navrhnutá v súvislosti s rekonštrukciou parku. *„...v parku je starý kamenný múr, bolo by dobré ho opraviť*."

Priestor pre športové, kultúrne a edukačné aktivity

Prvá skupina návrhov sa týkala dobudovania **priestorov na športové aktivity**. Konkrétne účastníci a účastníčky uviedli potrebu **opravy volejbalového ihriska**: *„Síce je tam to volejbalové ihrisko, ale je všetko okolo zarastené a treba to upraviť.“* **Bežecká dráha**, ktorá by viedla cez park, by mohla oddeliť športovú zónu *„...aby sme oddelili športovú zónu“.* Ďalším z návrhov bolo **športovisko** pre rôzne vekové skupiny. *„...nejaké športovisko urobiť tak aby sa mohli nielen deti ale aj dospelí naraz spolu si zašportovať alebo sa zabaviť lebo teraz keď máme tam hojdačky tak na tie si dospelí sadnúť nemôže"; „niečo také ako pingpongový stôl, alebo možno nejaké také mini fitko.“; „...vybudovať všešportový areál, aby ho ľudia bezplatne využívali“ ; „...takže určite by bolo fajn, keby tam bola nejaká forma nejakého toho ihriska, alebo nejaká plocha, ktorá by bola predurčená na túto funkciu. Jednoducho na nejaké stretnutia, na zakopanie si nejakou loptou.“*
Preliezky a športové stroje navrhovať s prihliadnutím hendikepovaných ľudí.

Ďalej fokusové skupiny identifikovali chýbajúci **priestor pre kultúrne podujatia**. Chýbajú im tam kultúrne aktivity, v rámci ktorých by sa organizovali rôzne večerné koncerty, kde by si mohli ľudia zaspievať, ale aj zatancovať. Ako uviedli *„dáke to pódium na nejaké kultúrne podujatia, napríklad na hudbu, spev alebo aj tanec.“ Zaujímavý bol tiež návrh*: *„Chcela by som klavír v strede parku, ako majú v Prahe na vlakovej stanici.“*

Viacero fokusových skupín sa zmienilo o potrebe opravy alebo dobudovania, vybudovania **detského ihriska.** *„Ja by som začala detským ihriskom lebo to tam zrušili. Chodili tam deti a mamky a minulý rok ho jednoducho zrušili lebo doviezli piesok, lebo sa bolo treba postarať o piesok takže tie deti tam už ani nemajú už ani kvôli čomu prísť ani rodičia s deťmi. Akurát tak na tých 50 ročných hojdačkách sa pohojdať. Nič iné tam vlastne ani pre tie deti nie je, sú tam*

ešte také dve kývačky na strune.“ ; ... taký nejaký priestor vyhradený vyslovene pre deti, keď to tak ja pozorujem, keď tade ja chodím, tak chodíme s deťmi na pobyt vonku, tak je tam veľa mamičiek s deťmi, s kočíkmi chodia tam.“

Oplotenie detského ihriska pre najmenšie deti by bolo veľkým prínosom pre ľudí so zrakovým postihnutím. Detské ihrisko by zároveň mohlo obsahovať náučné prvky a mohlo by byť hravým laboratóriom na vysvetlenie fyzikálnych a environmentálnych aktivít.

Účastníci fokusových skupín zdôraznili, že mestský park by sa mal využívať aj ako **priestor pre edukačné aktivity.** Účastníci a účastníčky fokusových skupín považovali za dôležité, aby sa v mestskom parku rozvinula edukácia o parku, o meste Banská Bystrica a tiež o historických osobnostiach ale tiež napríklad *„...prírodopis deti by sa tam učili“, „...s edukatívnou zložkou, čo sa týka životného prostredia, lebo tu nie sú len stromy, ale tu žijú aj zvieratá.* V tejto oblasti boli konkrétne návrhy: *„environmentálne pexesá“*; *„malý náučný chodník kde by sa deti vzdelávali s rodičmi“*; *„spomienkové tehličky, aby ste spomínali na ľudí, ktorí niečo pre Banskú Bystricu urobili."* , *„mám rád históriu, kľudne by som si vedel predstaviť tabule s popisom.“* Aj učitelia a učiteľky vnímali park ako priestor pre edukačné aktivity. *„Chceli by sme v budúcnosti používať ten priestor na vzdelávanie, napríklad lavičky, pníčky do kruhu."*

Park by mohol predstavovať priestor aj pre rôzne **výstavy.** *„Potom napríklad dalo by sa tam aj uvažovať nad niečím takým ako, dať priestor nejakým lokálnym umelcom aby si tam mohli dať nejaké tie svoje umelecké diela, tam nejako to zakomponovať, možno to spojiť aj s 21 storočím. Spraviť tam nejakú možnosť alebo nejaké umelecké diela, tým pádom ako sa rieši rozšírená realita niečo moderné.“*; *„...výstavy obrazov takých že tvorby, napríklad jednodňová výstava keď je pekné počasie tak tam vystaviť tie rôzne umelecké diela“ ; „Sochy v lese sú úžasné“.*

Záver

Mestský park v Banskej Bystrici je verejný priestor, ktorý v súčasnosti plní environmentálne, spoločenské a štrukturálne funkcie. Revitalizácia parku by mala prispieť k tomu, aby bol aktívne využívaný ľuďmi, nabádať ich, aby sa v ňom zastavili a využili možnosti, ktoré ponúka. Tomu napomôže dobudovanie, revitalizácia, a udržiavanie parku tak, aby ponúkal možnosti uspokojovania rôznorodých potrieb: dostatok miest na sedenie, ležanie, relaxáciu, šport, kultúrne či edukačné aktivity. Mal by poskytovať tiež možnosť bezpečného a bezbariérového prístupu a pohybu, pričom by mal byť priestorom pre všetkých obyvateľov či návštevníkov. Veríme, že návrhy zahnuté v správe prispejú k naplneniu potenciálu mestského parku v Banskej Bystrici ako verejného priestoru a že budú dôležitým podkladom pre tvorbu návrhu revitalizácie parku.

Použité zdroje

Bratislava – Nové Mesto. (2014). Záverečná správa zo Zapojenia verejnosti do plánovania, Revitalizácia areálu po bývalom cyklistickom štadióne v lokalite Tehelné pole, apríl 2014, dostupné
na: https://bit.ly/2Wk544e
Prachárová, V. (2019). Stratégia participatívneho plánovania verejných priestranstiev. Bratislava: Úrad splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti.
Prachárová, V. (2020)Participácia a plánovanie verejných priestranstiev. Bratislava. Úrad splnomocnenca vlády pre rozvoj občianskej spoločnosti.
Stiles, R. (2007). Spoločná stratégia tvorby verejných priestranstiev. dostupné na: http://urbanspace.rec.org/files/Joint-Strategy-in-Slovak.pdf